

Załącznik do Uchwały nr XXIV/179/2021

Rady Gminy Lidzbark Warmiński

z dnia 18 lutego 2021 r.

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Lidzbark Warmiński na lata 2021 – 2024
z perspektywą 2025-2028**

Zamawiający	Gmina Lidzbark Warmiński ul. Krasickiego 1 11-100 Lidzbark Warmiński
Wykonawca	GOBIO – Usługi Przyrodnicze Michał Mięsikowski ul. Bażyńskich 38/50 87-100 Toruń

Zespół autorski

mgr Monika Stankiewicz	Nadzór nad projektem, opracowanie dokumentu	
mgr Michał Mięsikowski	Konsultacja	

Miejsce/Data opracowania	Toruń, 2020 r.
--------------------------	----------------

Spis treści

Wykaz skrótów	3
1. Wstęp.....	4
1.1. Podstawa prawna opracowania	4
1.2. Cel opracowania	4
2. Streszczenie	6
3. Ogólne dane o Gminie	9
4. Założenia programu	14
1.1. Dokumenty międzynarodowe	14
1.2. Nadrzędne dokumenty strategiczne.....	14
1.3. Dokumenty sektorowe.....	17
1.4. Dokumenty o charakterze programowym i wdrożeniowym	19
5. Ocena stanu środowiska.....	27
5.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza	27
I. Klimat	27
II. Jakość powietrza atmosferycznego	29
5.2. Zagrożenia hałasem.....	33
5.3. Pola elektromagnetyczne.....	34
5.4. Gospodarowanie wodami.....	35
5.5. Gospodarka wodno-ściekowa	40
5.6. Zasoby geologiczne	44
5.7. Gleby.....	48
5.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	49
5.9. Zasoby przyrodnicze	51
5.10. Zagrożenia poważnymi awariami.....	54
6. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie.....	56
7. System realizacji programu ochrony środowiska	65
Spis map.....	69
Spis tabel.....	69

Wykaz skrótów

BEiŚ – Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko”

DP - droga powiatowa

GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska

GUS - Główny Urząd Statystyczny

GZWP - Główny Zbiornik Wód Podziemnych

JCWP – jednolite części wód powierzchniowych

JCWpd – jednolite części wód podziemnych

JST – jednostka samorządu terytorialnego

KPGO 2022 – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022

PGW WP – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

OZE – Odnawialne Źródła Energii

PEM - Promieniowanie elektromagnetyczne

PEP - Polityka Ekologiczna Państwa

PGN – Program Gospodarki Niskoemisyjnej

PIG – Państwowy Instytut Geologiczny

PM 10 – frakcja pyłu zawieszonego o średnicach cząstek nieprzekraczających 10 mikrometrów

PM 2,5 – frakcja pyłu zawieszonego o średnicach cząstek nieprzekraczających 2,5 mikrometra

POP - Program Ochrony Powietrza

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna REACH (ang. Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals) – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego I Rady (WE) nr 1907/2006

RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

UE – Unia Europejska

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

WPGO 2020 – Wojewódzki Program Gospodarowania Odpadami do 2020

t.j. – tekst jednolity

b.d. – brak danych

1. Wstęp

1.1. Podstawa prawna opracowania

Obowiązek wykonania Programu Ochrony Środowiska, wynika z ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 ze zm.). Zgodnie z art. 14 ust. 1, „*Polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2019 poz. 1295). 2. Polityka ochrony środowiska jest planowana również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.*”. Artykuł 17 nakłada odpowiednio na organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządzenia odpowiednio wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska, uwzględniając cele zawarte w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1. Programy, o których mowa w art. 17 uchwała odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu albo rada gminy. Artykuł 18 ust. 2 wskazuje organowi wykonawczemu, iż co 2 lata sporządzane powinny być raporty z wykonania programu.

Niniejszy Program spełnia zapisy zawarte w „Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” wydanych przez Ministerstwo Środowiska w 2015 r.

Źródła danych wykorzystanych podczas opracowania:

- Urząd Gminy Lidzbark Warmiński;
- Nadleśnictwo Wichrowo,
- Nadleśnictwo Orneta,
- Nadleśnictwo Górowo Iławieckie,
- Nadleśnictwo Bartoszyce,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie;
- Generalny Inspektorat Ochrony Środowiska;
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Olsztynie;
- Główny Urząd Statystyczny;

1.2. Cel opracowania

Nadrzędnym celem opracowania „Programu ochrony środowiska dla Gminy Lidzbark Warmiński na lata 2021- 2024 z perspektywą 2025-2028” (w skrócie POŚ) jest przeprowadzenie analizy obecnego stanu środowiska naturalnego gminy oraz określenie kierunków działań bieżących i długofalowych samorządu w zakresie ochrony środowiska. Ochrona środowiska powinna być zagadnieniem spójnym z całością działań realizowanych przez Gminę. Naczelną zasadą, która powinna być przyjęta w działaniach zmierzających do zdrowego i przyjaznego środowiska jest zasada zrównoważonego rozwoju. Oznacza to taki rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia, nie ograniczając możliwości realizacji potrzeb przyszłych pokoleń. Zrównoważony rozwój oznacza prowadzenie szerokiej działalności gospodarczej i społecznej przy jednoczesnym ograniczaniu lub eliminowaniu

degradacji środowiska naturalnego oraz na podejmowaniu działań zmierzających do rewitalizacji zniszczonych elementów środowiska. Według założeń przedstawionych w niniejszym opracowaniu, sporządzenie Programu doprowadzi do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewni skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzy warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

2. Streszczenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest „Programu ochrony środowiska dla Gminy Lidzbark Warmiński na lata 2021- 2024 z perspektywą 2025-2028”. Zakres opracowania obejmuje:

- Cele ekologiczne;
- Priorytety ekologiczne;
- Poziomy celów długoterminowych;
- Rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- Środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Sposób oraz forma sporządzenia Programu Ochrony Środowiska (POŚ) jest zgodna z przyjętymi „Wytycznymi do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska” wydany przez Ministerstwo Środowiska w 2015 roku.

Według „Wytycznych” w POŚ przyjęte rozwiązania muszą uwzględniać w pierwszym rzędzie, działania prowadzące do zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, poprawy stanu środowiska, poprawy jakości powietrza, zapewnienie racjonalnej gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich, zapobiegania klęskom żywiołowym oraz do zwiększenia bezpieczeństwa powodziowego mieszkańców.

Program został napisany w sposób zwięzły i prosty, w celu łatwiejszego odbioru. Zawarte informacje, cele i zadania są spójne z dokumentami strategicznymi i programowymi. Przeprowadzono także badanie ankietowe w Urzędzie Gminy, w celu wykonania analizy SWOT, odnośnie każdego z obszarów interwencji. Na podstawie załączników zawartych w „wytycznych...” określono opis obszarów interwencji, kierunki oraz zadania wraz z wskaźnikami oraz harmonogramem realizacji oraz ich finansowania.

Program obejmuje szczegółowy opis w zakresie analizy stanu środowiska i infrastruktury na terenie Gminy. Na bazie stanu środowiska, jaki został zdiagnozowany, wytyczono dla jednostki cele ekologiczne, których realizacja do roku 2025 ma spowodować polepszenie stanu środowiska, w obszarach gdzie tego potrzeba, bądź utrzymywanie dobrego poziomu tam, gdzie już na obecnym etapie jest to zapewnione przez jednostki samorządu terytorialnego.

Gmina Lidzbark Warmiński położna jest w północno-wschodniej części województwa warmińsko – mazurskiego, w powiecie lidzbarskim. Od północy graniczy z powiatem bartoszyckim z gminami Górowo Iławieckie oraz Bartoszyce, od zachodu z gminą Pieniężno w powiecie braniewskim, Ornetą oraz Lubomino w powiecie lidzbarskim, od wschodu z gminą Kiwity, zaś od południa graniczy z gminami Jeziorany oraz Dobre Miasto w powiecie olsztyńskim. Na obszarze gminy występują głównie tereny leśne oraz grunty orne. Znacznie mniejszą część zajmuje zabudowa mieszkaniowa oraz usługowa. Położenie gminy, różnorodne środowisko przyrodnicze, położenie w obrębie obszaru Chronionego Krajobrazu, decyduje o szczególnej atrakcyjności turystycznej tego regionu. Gmina Lidzbark Warmiński stanowi obszar uzdrowiskowy, spełniając szereg warunków wynikających z zapisów prawa dotyczących klimatu, zasobów przyrodniczych, infrastruktury technicznej oraz ochrony środowiska.

Poza ogólną charakterystyką Gminy omówione zostały takie elementy jak:

1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego w tym:
 - Ochrona przyrody i krajobrazu;
 - Ochrona lasów;
 - Ochrona powierzchni ziemi;
 - Ochrona zasobów kopalin.
2. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii w tym:
 - Wykorzystanie wód, energii i produkcja odpadów;
 - Korzystanie ze źródeł odnawialnych;
 - Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed skutkami suszy.
3. Jakość środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego
 - Jakość wód;
 - Zanieczyszczenie powietrza;
 - Gospodarka odpadami;
 - Oddziaływanie hałasu;
 - Oddziaływanie pól elektromagnetycznych.

Na podstawie ankiety, wytypowano obszary problemowo oraz wskazano zostały cele i kierunki oraz zadania, których realizacja poprawi stan środowiska w obrębie Gminy. Opracowano harmonogram rzeczowo-finansowy określający zadania własne samorządu opracowującego POŚ oraz zadania monitorowane. Na podsumowanie wykonano analizę SWOT.

Należy zwrócić uwagę, iż kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, biorącego aktywny udział w procesie dbania o środowisko, to cenne i długoterminowe zadanie, które niejednokrotnie trzeba prowadzić na bieżąco i nieustająco. Edukacja ekologiczna jest procesem, którego głównym celem jest ukształtowanie aktywnej i odpowiedzialnej postawy mieszkańców Gminy w sferze konsumpcji, a także ochrony powietrza, gospodarki wodnej oraz postępowania z odpadami.

Właściwie ukierunkowana edukacja ekologiczna mieszkańców przyczyni się do zwiększenia efektywności prowadzonych działań na rzecz ekologizacji, co zapewni ograniczenia niskiej emisji, zmniejszenie ładunku zrzutu ścieków surowych a także pozyskanie większej ilości surowców wtórnych, zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowisko. Realizacja zadań zaproponowanych w niniejszej aktualizacji przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności Gminy, polepszenia warunków życia i zdrowia mieszkańców, a także poprawy jakości walorów środowiskowych i skuteczniejszej ochrony terenów prawnie chronionych i interesujących przyrodniczo oraz rekreacyjnie.

W odniesieniu do Programu ochrony środowiska, jednostkami, na których spoczywać będą zadania wskazane do realizacji w ramach określonych kierunków interwencji będzie Gmina Lidzbark Warmiński oraz podmioty korzystające ze środowiska i zarządcy infrastruktury działający na jego terenie. Całościowe zarządzanie środowiskiem na terenie gminy będzie odbywać się na kilku szczeblach. W stosunku do niektórych zadań Gmina będzie pełnić tylko rolę monitorującą realizację danego zadania. Zgodnie z wytycznymi, projekt programu ochrony środowiska został skonsultowany z interesariuszami.

Każda jednostka wskazana w harmonogramie realizacyjnym ma do dyspozycji różne drogi finansowania poszczególnych zadań. Do najważniejszych programów umożliwiających dofinansowanie zalicza się Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko - Mazurskiego. Środki finansowe mogą być kierowane z Urzędu Marszałkowskiego, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku a także Banku Ochrony Środowiska.

W procesie wdrażania POŚ, ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Program wskazuje konieczność raportowania realizacji założeń dokumentu, co dwa lata. Dla lepszego przedstawienia efektów jego realizacji wskazano listę wskaźników.

Ogólna liczba ludności w Gminie, na koniec roku 2019 wynosiła 6 692 osób, z czego 48,48% stanowiły kobiety, natomiast pozostałe 51,52% mężczyźni. Zmiany struktury demograficznej w latach 2015-2019 prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie w latach 2015-2019

Wyszczególnienie	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba ludności wg płci					
ogółem	6 771	6 813	6 822	6 733	6 692
mężczyźni	3 473	3 500	3 505	3 475	3 448
kobiety	3 298	3 313	3 317	3 258	3 244
Wskaźnik obciążenia demograficznego					
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	51,8	52,8	53,0	54,1	55,0
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	77,2	81,8	84,4	89,9	93,2
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	22,6	23,7	24,3	25,6	26,5
Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku					
w wieku przedprodukcyjnym	1 304	1 294	1 282	1 245	1 229
w wieku produkcyjnym	4 460	4 460	4 458	4 369	4 318
w wieku poprodukcyjnym	1 007	1 059	1 082	1 119	1 145

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Według powyższego zestawienia, liczba ludności nie ulega dynamicznym zmianom. W ciągu pięciolecia liczba spadła o 79 osoby. Największy udział wg grup ekonomicznych zajmuje grupa w wieku produkcyjnym (64,53% liczby ogólnej ludności).

Użytkowanie terenu

Informacje dotyczące sposobów wykorzystania terenów w obrębie Gminy, zostały pobrane z Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. W oparciu o projekty Corine Land Cover (CLC2018) wskazano pokrycie terenu i jego użytkowanie w roku 2018. Największe obszary zostały przeznaczone pod grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających (50,84% powierzchni ogólnej) oraz lasy (34,08%). Najmniejsza powierzchnię środowiska przyrodniczego zajmują Tereny sportowe i wypoczynkowe – poniżej 0,1% (tabela 2).

Tabela 2. Powierzchnia według warunków wykorzystania gruntów

Kod (CLC 2018)	Typ zagospodarowania terenu	Powierzchnia [ha]
112	Zabudowa miejska luźna	351,78
131	Miejsca eksploatacji odkrywkowej	25,58
142	Tereny sportowe i wypoczynkowe	0,72
211	Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających	18895,65
231	Łąki, pastwiska	2121,67
242	Złożone systemy upraw i działek	632,51

Kod (CLC 2018)	Typ zagospodarowania terenu	Powierzchnia [ha]
243	Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej	1746,14
311	Lasy liściaste	1463,85
312	Lasy iglaste	5599,96
313	Lasy mieszane	4633,09
324	Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian	971,99
411	Bagna śródlądowe	25,41
412	Torfowiska	38,99
512	Zbiorniki wodne	660,99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z CLC 2018.

Działalność gospodarcza

Na terenie Gminy na koniec 2019 roku działało 401 podmiotów gospodarczych, z czego 1,25% w sektorze publicznych, zaś 98,75% w sektorze prywatnym. Co roku powstają nowe bądź zostają zamknięte podmioty gospodarki narodowej. Największa liczba podmiotów działa w sektorze prywatnym, jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 3. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie w latach 2017-2019

Wyszczególnienie		2017	2018	2019
Podmioty gospodarki narodowej		355	382	402
sektor prywatny	ogółem	349	376	396
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	256	282	305
	spółki handlowe	20	21	21
	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	5	5	5
	spółdzielnie	4	3	3
	fundacje	2	2	3
	stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne	24	25	24
	ogółem	6	6	5
sektor publiczny	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	4	4	3
	przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0
	spółki handlowe	0	0	0
	ogółem	0	0	0

	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0
--	---	---	---	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych zebranych z GUS odnoszących się do podmiotów gospodarczych (stan na rok 2019), na terenie gminy działało 402 podmiotów gospodarczych. Najwięcej przedsiębiorstw działało w sekcji F (84 podmioty) – budownictwo oraz w sekcji G - *Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle*.

Tabela 4. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie w roku 2019

Ogółem	402
Sekcja A	23
Sekcja B	0
Sekcja C	56
Sekcja D	1
Sekcja E	1
Sekcja F	76
Sekcja G	74
Sekcja H	35
Sekcja I	6
Sekcja J	6
Sekcja K	13
Sekcja L	9
Sekcja M	16
Sekcja N	7
Sekcja O	3
Sekcja P	11
Sekcja Q	8
Sekcja R	8
Sekcje S i T	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sekcja A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo,

Sekcja B – górnictwo i wydobywanie,

Sekcja C – przetwórstwo przemysłowe,

Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych,

Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją,

Sekcja F – Budownictwo,

Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle,

Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa,

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi,

Sekcja J – Informacja i komunikacja,

Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa,

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości,

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna,

Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca,

Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne,

Sekcja P – Edukacja,

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna,

Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją,

Sekcja S - Pozostała działalność usługowa,

Sekcja T - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby.

4. Założenia programu

1.1. Dokumenty międzynarodowe

Jednym z najważniejszych dokumentów związanych ze zrównoważonym rozwojem jest tzw. „**Agenda 21**” – **Światowy Program Rozwoju Zrównoważonego**. Dokument ten zwraca szczególną uwagę na konieczność ochrony zasobów naturalnych i racjonalnego gospodarowania nimi w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Innym dokumentem jest **Protokół z Kioto** w sprawie zmian klimatu, narzucający Polsce działania w zakresie ochrony środowiska. Zawiera on cele wiążące i ilościowe, związane z ograniczeniem i redukcją emisji gazów cieplarnianych.

W zakresie środowiska naturalnego główne założenia określa **Traktat Ustanawiający WE w Tytule XIX – Środowisko Naturalne**. Realizacja zapisów powinna się przyczynić do zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego – z uwzględnieniem różnorodności sytuacji w różnych regionach Wspólnoty, a także do ochrony zdrowia ludzkiego.

Kolejnym ważnym dokumentem, który określa ramy realizacji polityki wspólnotowej w zakresie ochrony środowiska jest **Siódmy Program działań UE w zakresie ochrony środowiska**. Cele priorytetowe Siódmego Programu to:

- Ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- Przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- Ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem presjami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- Maksymalizacja korzyści z prawodawstwa środowiskowego, doskonalenie wiedzy i bazy dowodowej w zakresie środowiska i ochrony klimatu,
- Zabezpieczenie inwestycji ekologicznych i wspieranie zrównoważonych miast,
- Lepsze uwzględnianie w działaniach bardziej spójnej polityki środowiskowej i efektywne odejmowanie wyzwań międzynarodowych, dotyczących środowiska i klimatu.

Siódmy Program zawiera wizję na rok 2050, w którym to roku obywatele mają się cieszyć dobrą jakością życia, z uwzględnieniem ekologicznych ograniczeń planety, w gospodarce nic się nie marnuje, różnorodność biologiczna jest przywracana, a niskoemisyjny wzrost – oddzielony od zużycia zasobów – wyznacza drogę rozwoju globalnego.

1.2. Nadrzędne dokumenty strategiczne

Jednym z priorytetowych dokumentów krajowych, przyjętych przez Radę Ministrów uchwałą nr 67 z dnia 16 lipca 2019r., jest **Polityka Ekologiczna Państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej**. Głównym celem jest *rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców*. Rolą PEP jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla mieszkańców.

Wzmacnia działania rządu polegające na budowie innowacyjnej gospodarki z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

Cele szczegółowe będą realizowane przez kierunki interwencji takie jak:

- zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód,
- likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania,
- ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb,
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej,
- zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu,
- wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej,
- gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym,
- zarządzanie zasobami geologicznymi przez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa,
- wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (polegają określaniu granicznych wielkości emisji dla większych zakładów przemysłowych),
- przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- adaptacja do zmian klimatu oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych,
- edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji,
- usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030”. Trzecia fala nowoczesności” przyjęta uchwałą nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r., zgodnie z przepisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. (art. 9 ust.1) jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat. Stawia za cel *poprawę jakości życia Polaków mierzonej zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce*. Z diagnozy przedstawionej w 2009 r. wynika, że rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie:

- I. Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji),
- II. Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji),
- III. Efektywności i sprawności państwa (efektywności).

Proponowane w Strategii obszary strategiczne związane są z obszarami opisanymi w Strategii Rozwoju kraju 2020 – aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo - przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 r. Łącznie stanowią podstawowe narzędzie wdrażania DSRK do 2020 r., czyli:

- I. Sprawne i efektywne państwo (obszar pierwszy) – odpowiada mu obszar strategiczny trzeci DSRK;
- II. Konkurencyjna gospodarka (obszar drugi) – odpowiada mu obszar strategiczny pierwszy DSRK;

III. Spójność społeczna i terytorialna (obszar trzeci) – odpowiada mu obszar strategiczny drugi DSRK.

W każdym z obszarów strategicznych zostały określone strategiczne cele rozwojowe (od dwóch do czterech w zależności od obszaru). Cele strategiczne uzupełnione są sprecyzowanymi kierunkami interwencji. Kierunki interwencji podporządkowane są schematowi trzech obszarów strategicznych, które zostały podzielone na osiem części. Są to:

1. W obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:
 - a. Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna;
 - b. Polska Cyfrowa;
 - c. Kapitał ludzki;
 - d. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
2. W obszarze równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski
 - e. Rozwój regionalny;
 - f. Transport.
3. W obszarze efektywności i sprawności państwa
 - g. Kapitał społeczny;
 - h. Sprawne państwo.

Transport jest jednym z najważniejszych czynników determinujących rozwój gospodarczy kraju. W celu wyznaczenia najważniejszych kierunków działań i ich koordynacji w zakresie osiągnięcia tak zidentyfikowanego celu strategicznego opracowano **Strategię Rozwoju Transportu do 2030**, przyjętą uchwałą nr 105/2009 Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. Głównym celem krajowej polityki transportowej przedstawionej w strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego przez utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Osiągnięcie tego celu pozwoli na rozwijanie dogodnych warunków, sprzyjających stabilnemu rozwojowi gospodarczemu kraju.

Realizacja celu głównego w perspektywie do 2030 r. wymaga podjęcia następujących działań:

- budowy zintegrowanej i wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce;
- poprawy sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym;
- zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności (chodzi m.in. o promocję transportu zbiorowego);
- poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów;
- ograniczania negatywnego wpływu transportu na środowisko;
- poprawy efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

W dokumencie zawarto konkretne projekty strategiczne mające na celu stworzenie spójnej sieci autostrad, dróg ekspresowych i linii kolejowych o wysokim standardzie, rozwiniętej sieci lotnisk, portów morskich i żeglugi śródlądowej oraz systemów transportu publicznego. Założono realizację 22 projektów strategicznych wynikających ze Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju i nowych projektów, kluczowych dla rozwoju systemu transportowego Polski.

W dniu 15 października 2019 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałą nr 123 **Strategię zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030**. W strategii przedstawiono pogłębioną analizę możliwości rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w wymiarze regionalnym, co umożliwiło określenie kluczowych kierunków ich rozwoju do 2030 r. Działania SZRWIR 2030 będą finansowane z krajowych i zewnętrznych środków publicznych, do których należą m.in. środki pochodzące z budżetu UE na lata 2021-2027 (w tym m.in. Wspólnej Polityki Rolnej, polityki spójności, wspólnej polityki rybołówstwa oraz środki w ramach programu „Horyzont Europa”). Wsparciem dla finansowania z poziomu kraju będą środki rozwojowe jednostek samorządu terytorialnego i środki prywatne.

W planowanych działaniach do 2030 r. przewidziano:

- utrzymanie zasady, że podstawą ustroju rolnego będą gospodarstwa rodzinne;
- wspieranie zrównoważonego rozwoju małych, średnich i dużych gospodarstw rolnych;
- większe niż dotychczas wykorzystanie potencjału sektora rolno-spożywczego dzięki rozwojowi nowych umiejętności i kompetencji jego pracowników, a także przez wykorzystanie najnowszych technologii w produkcji i zastosowanie rozwiązań cyfrowych oraz tworzenie warunków do kreowania innowacyjnych produktów;
- budowanie konkurencyjnej pozycji polskiej żywności na rynkach zagranicznych, której znakiem rozpoznawczym będzie wysoka jakość i nawiązanie do najlepszych polskich tradycji, a także dostosowanie produktów rolno-spożywczych do zmieniających się wzorów konsumpcji (np. rosnącego zainteresowania żywnością ekologiczną);
- prowadzenie produkcji rolniczej i rybackiej z poszanowaniem zasad ochrony środowiska oraz dostosowanie sektora rolno-spożywczego do zmian klimatu, w tym m.in. w zakresie dostępności do wody;
- dynamiczny rozwój obszarów wiejskich we współpracy z miastami, którego efektem będzie stabilny i zrównoważony wzrost gospodarczy, zapewniający każdemu mieszkańcowi wsi godną pracę, a mieszkańcom miast dostęp do zdrowej, polskiej żywności;
- tworzenie warunków do poprawy mobilności zawodowej mieszkańców wsi oraz wykorzystywania przez nich szans na rozwój i zmianę kwalifikacji, wynikających z powstawania nowych sektorów gospodarki (jak np. biogospodarki).

1.3. Dokumenty sektorowe

Jednym z sektorowych dokumentów, z którym powinny być spójne Programy Ochrony Środowiska jest **Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020** (z perspektywą do 2030) opracowany przez Ministerstwo Środowiska Departament Ochrony Przyrody w roku 2015.

Głównym celem Krajowego Programu Ochrony Powietrza jest *poprawa jakości życia mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej, z naciskiem na ochronę ich zdrowia i warunków życia, z uwzględnieniem ochrony środowiska, przyczyniając się tym samym do poprawy stanu jakości powietrza.*

Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 (KPGO 2022) przyjęty uchwałą Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016. Dokument obejmuje zakres działań niezbędnych dla zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami

w kraju. Dokument ten, oprócz kontynuacji dotychczasowych zadań, zawiera nowe cele i zadania, które dotyczą 6 kolejnych lat, a perspektywistycznie okresu do 2030 r. Głównym celem jest *określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki w obiegu zamkniętym*. Celami wskazanymi w dokumencie są również m.in.:

- a) Zapobieganie Powstawaniu Odpadów;
- b) Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby w 2020 r. nie było składowanych więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.;
- c) Dążenie do zmniejszenia ilości składowanych odpadów;
- d) Osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu;
- e) Zapewnienie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zbierania zużytego sprzętu oraz zużytych baterii i akumulatorów.

W celu osiągnięcia wymienionych celów określone zostały kierunki działań dotyczące edukacji ekologicznej, rozwoju selektywnego zbierania odpadów, oraz m.in. prowadzenie kontroli przez inspekcję ochrony środowiska, prowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnych mających na celu wzrost świadomości ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami, wspieranie budowy sieci napraw i ponownego użycia produktów.

Program Ochrony Środowiska powinien wypełniać także zapisy **Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA)**. Dokument wskazuje cele i kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach w okresie do roku 2020: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach Natura 2000, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, obszarach górskich, strefie wybrzeża, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych. Zaproponowano cele, kierunki działań oraz konkretne działania, które korespondują z dokumentami strategicznymi i strategiami rozwoju i jednocześnie stanowią ich niezbędne uzupełnienie w kontekście adaptacji. Głównym celem SPA *jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu*.

Piątą aktualizacją **Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych**, którą przyjęła Rada Ministrów 31 lipca 2017 r., dotyczy 1587 aglomeracji o równorzędnej liczbie mieszkańców 38.8 mln, w których zlokalizowanych jest 1769 oczyszczalni ścieków komunalnych. Z przedstawionych przez aglomerację zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach piątej aktualizacji planowane jest wybudowanie 116 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 1010 oczyszczalniach. Planowane jest również wybudowanie 14661 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 3506 km sieci istniejącej.

Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Plan działań na lata 2015-2020 zostały przyjęte przez Radę Ministrów uchwałą nr 213 z dnia 6 listopada 2015 r. Wyzwaniem dla Programu jest powstrzymanie pogarszania się stanu wszystkich gatunków i siedlisk objętych unijnym prawodawstwem w dziedzinie ochrony przyrody oraz osiągnięcie znaczącej i wymiernej poprawy ich stanu. Głównym celem Programu jest poprawa stanu różnorodności biologicznej i pełniejsze powiązanie jej ochrony z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju. Na cel główny składają się cele szczegółowe dotyczące:

1. Podniesienia poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej;
2. Doskonalenie systemu ochrony przyrody;
3. Zachowanie i przywracanie siedlisk przyrodniczych oraz populacji zagrożonych gatunków;
4. Utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka;
5. Zwiększenie integracji działalności sektorów gospodarki z celami ochrony różnorodności biologicznej;
6. Ograniczanie zagrożeń wynikających ze zmian klimatu oraz presji ze strony gatunków inwazyjnych;
7. Zwiększenie udziału Polski na forum międzynarodowym w zakresie ochrony różnorodności biologicznej.

1.4. Dokumenty o charakterze programowym i wdrożeniowym

Jednym z istotniejszych dokumentów, z którym powinien być zgodny powiatowy POŚ jest **Program ochrony środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020** przyjęty uchwałą nr XIX/445/16 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 sierpnia 2016 roku. jest narzędziem realizacji polityki ochrony środowiska, zbieżnej z założeniami najważniejszych dokumentów strategicznych i programowych, w województwie. Określa obszary, kierunki interwencji i zadania służące poprawie stanu środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego jego mieszkańców. Zapewnia ciągłość działań związanych z tworzeniem warunków zrównoważonego rozwoju województwa jest kontynuacją i rozszerzeniem planów określonych w Programie Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2011-2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015-2018.

Dla poszczególnych obszarów interwencji określono kierunki interwencji:

- Ochrona klimatu i jakości powietrza
 - Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery
 - Wzrost wykorzystania OZE w bilansie energetycznym
 - Doskonalenie systemu planowania, monitoringu i edukacji
 - Zmniejszenie zapotrzebowania na energię
 - Zrównoważony rozwój energetyczny regionu
 - Ograniczenie zagrożeń i adaptacja do zmian klimatu
- Zagrożenia hałasem
 - Ograniczanie hałasu
- Pole elektromagnetyczne
 - Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych
- Gospodarowanie wodami
 - Poprawa stanu/potencjały ekologicznego wód powierzchniowych
 - Utrzymanie dobrego stanu ilościowego i chemicznego wód podziemnych
 - Stosowanie instrumentów ekonomicznych w racjonalnym użytkowaniu zasobów wodnych
 - Zwiększenie retencji wód w zlewniach

- Zapewnienie odpowiedniej ilości wody dla potrzeb gospodarki
- Utrzymanie i poprawa stanu obiektów osłony przeciwpowodziowej
- Doskonalenie planowania przestrzennego
- Gospodarka wodno-ściekowa
 - Zaopatrzenie ludności w wodę
 - Poprawa jakości wody przeznaczonej do spożycia
 - Oszczędne gospodarowanie wodą
 - Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych
 - Budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków
 - Monitoring postępowania z nieczystościami płynnymi na terenach nieskanalizowanych
- Zasoby geologiczne
 - Doskonalenie rozpoznania i ochrona złóż surowców mineralnych, w tym wód leczniczych i termalnych
 - Efektywne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż
 - Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin
- Gleby
 - Zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi
 - Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych
- Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów
 - Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów
 - Odzysk surowców i recykling
 - Unieszkodliwianie odpadów komunalnych i pozostałych
 - Zapobieganie zanieczyszczeniu powierzchni ziemi
- Zasoby przyrodnicze
 - Rozwój i weryfikacja obszarowych form ochrony przyrody i krajobrazu
 - Zachowanie obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych
 - Doskonalenie planowania i realizacji zadań ochronnych
 - Zachowanie ciągłości terytorialnej i spójności ekologicznej przestrzeni przyrodniczej i zapobieganie jej fragmentacji
 - Utrzymanie, powiększanie i ochrona zasobów leśnych oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych
 - Ograniczanie inwazji obcych gatunków
 - Monitoring przyrodniczy
 - Zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych i rozwój zielonej infrastruktury na terenach zurbanizowanych
 - Podniesienie poziomu wiedzy oraz wzrost aktywności społeczeństwa w zakresie działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej

- Zagrożenia poważnymi awariami
 - Ograniczanie zagrożeń poważnymi awariami
 - Minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia poważnej awarii

Trwają prace nad przyjęciem **Projektu Programu Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2030**. Działania zaproponowane w projekcie są spójne z celami i kierunkami działań dokumentów na poziomie krajowym i wojewódzkim. Kierunki działań w zakresie wszystkich obszarów interwencji zmierzają do spełnienia celów zapisanych w dokumentach strategicznych województwa warmińsko – mazurskiego. Główne założenia dokumentów strategicznych oraz wynikające z nich priorytetowe zadania dotyczą następujących kierunków interwencji:

- Ochrona klimatu i jakości powietrza
 - Zarządzanie jakością powietrza w województwie warmińsko - mazurskim
 - Poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z produkcji ciepła
 - Zmniejszenie emisyjności w transporcie oraz zwiększenie dostępności i atrakcyjności transportu publicznego
 - Ograniczanie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych oraz energetyki zawodowej oraz produkcji ciepła
- Zagrożenia hałasem
 - Zarządzanie jakością klimatu akustycznego w województwie
 - Poprawa standardów klimatu akustycznego
 - Ograniczanie hałasu przemysłowego
- Pole elektromagnetyczne
 - Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych
- Gospodarowanie wodami
 - Poprawa jakości wód powierzchniowych
 - Ochrona zasobów i jakości wód podziemnych
 - Poprawa stanu jakościowego i ilościowego wód przejściowych
 - Przeciwdziałanie suszy
 - Zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego
 - Zwiększenie zdolności środowiska do gromadzenia i przetrzymywania zasobów wodnych
- Gospodarka wodno-ściekowa
 - Poprawa funkcjonowania systemu gospodarki wodno-ściekowej
 - Ograniczenie zużycia wody oraz ochrona zasobów wód podziemnych
- Zasoby geologiczne
 - Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin
 - Ochrona i zrównoważona eksploatacja kopalin
- Gleby

- Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb
- Rekultywacja oraz remediacja gleb
- Ochrona przed osuwiskami oraz monitoring
- Gospodarka odpadami
 - Monitorowanie gospodarki odpadami i kontrola postępowania z frakcją komunalnych wysortowywaną ze strumienia niesegregowanych (zmieszanych) odpadów komunalnych
 - Gospodarka odpadami zawierającymi azbest
 - Zapobieganie powstawaniu odpadów
 - Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami
- Zasoby przyrodnicze
 - Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazu
 - Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków
 - Ochrona oraz tworzenie zieleni na terenach zabudowanych
 - Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenów wiejskich
 - Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych i walorach krajobrazowych województwa
 - Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych
 - Zwiększenie lesistości
- Zagrożenia poważnymi awariami
 - Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii
 - Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystawienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych

Kolejnym ważnym dokumentem o charakterze programowym oraz wdrożeniowym jest przyjęty dnia 28 grudnia 2016 r. uchwałą nr XXIII/253/16 przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego, **Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2016-2020**. Główne cele w zakresie gospodarki odpadami, zgodnie z powyższym Programem to:

- Utrzymanie tendencji oddzielenia wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju wyrażonego w PKB,
- Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów, w szczególności niebezpiecznych,
- Ograniczenie marnotrawstwa żywności,
- Ograniczenie uciążliwości odpadów dla środowiska, poprzez działania na etapach wydobywania surowców, produkcji i konsumpcji
- Wysoki poziom selektywnego zbierania odpadów, głównie odpadów niebezpiecznych i odpadów przeznaczonych do recyklingu,
- Wysoki poziom ponownego użycia produktów,
- Wysoki udział odzysku, w tym w szczególności recyklingu,
- Składowanie odpadów ograniczone do minimum,

- Remediacja terenów zanieczyszczonych oraz rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym nielegalnych i nieczynnych składowisk odpadów,
- Wyeliminowanie praktyk nielegalnego postępowania z odpadami
- Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców województwa

Innym strategicznym dokumentem jest **Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego** przyjęta dnia 18.02 podczas XIV sesji, przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Głównym celem jest *spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy*. Cele strategiczne nawiązują do celu głównego i uwzględniają współzależność procesów gospodarczych, społecznych oraz relacji sieciowych. W strategii wyróżniono następujące cele strategiczne i ich cele operacyjne:

- Kompetencje przyszłości
 - Użyteczne kwalifikacje i kompetencje
 - Nowoczesne usługi
 - Profesjonalne organizacje
- Inteligentna produktywność
 - Satysfakcjonująca praca
 - Inteligentna specjalizacja
 - Wysoka konkurencyjność
- Kreatywna aktywność
 - Inspirująca twórczość
 - Efektywna współpraca
 - Ukształtowana tożsamość
- Mocne fundamenty
 - Silny kapitał społeczny
 - Optymalna infrastruktura rozwoju
 - Wyjątkowe środowisko przyrodnicze

Programy ochrony środowiska przed hałasem są dokumentami, których opracowanie ma na celu dostosowanie poziomu hałasu w środowisku do dopuszczalnego. W ramach tych programów określone są niezbędne priorytety i wskazywane są kierunki i działania naprawcze mające na celu zmniejszenie uciążliwości akustycznej oraz ograniczenie poziomu hałasu w środowisku na terenach chronionych akustycznie, w tym terenach zabudowy mieszkaniowej. Są to dokumenty strategiczne, wpisujące się w długoterminowy plan ochrony mieszkańców województwa przed hałasem i stanowią ważny element polityki ekologicznej województwa. Programy ochrony środowiska przed hałasem stanowią akty prawa miejscowego i tworzone są w drodze uchwały sejmiku województwa.

Na obszarze Województwa Warmińsko-Mazurskiego **obowiązują następujące programy ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami:**

- Uchwała nr XXXVIII/822/18 z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie Aktualizacji Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich

na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN” określonego uchwałą Nr III/42/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2014 r. – w zakresie dróg wojewódzkich.

- Uchwała nr XII/190/19 z dnia 26 listopada 2019 r. w sprawie Aktualizacji „Programu ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych oraz wojewódzkich na terenie województwa warmińsko-mazurskiego o obciążeniu ponad 3 mln pojazdów rocznie, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne w wyniku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu określonych wskaźnikami LDWN i LN” określonego uchwałą Nr III/42/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 grudnia 2014 r. - w zakresie dróg krajowych.

Przechodząc w myśl kolejnego obszaru interwencji, Sejmik Województwa Warmińsko - Mazurskiego uchwalił następujące **programy ochrony powietrza** dla strefy warmińsko-mazurskiej:

- Uchwała nr XVI/280/20 z dnia 26 maja 2020 r. w sprawie określenia Programu ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej.

Dokumentację opracowano na podstawie diagnozy jakości powietrza za rok 2018, ze szczególnym uwzględnieniem udziałem poszczególnych typów źródeł w obszarach z naruszonymi normami jakości powietrza. Realizację zaproponowanych działań naprawczych przewidziano do 30 czerwca 2026 r., tak aby termin ten był zgodny z zapisami w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2019 r. w sprawie programów ochrony powietrza oraz planów działań krótkoterminowych

Jednym z ważniejszych lokalnych dokumentów jest **Strategia Zintegrowanego Rozwoju Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich** przyjęta uchwałą nr LII/234/2014 przez Radę Powiatu Mrągowskiego z dnia 31 października 2014 r. na lata 2014-2022.

Strategia ma służyć poprawie spójności terytorialnej subregionu, kreowaniu polityki zrównoważonego rozwoju obszaru, wzmocnieniu i wyartykułowaniu jego walorów społeczno – gospodarczych, stymulowaniu partycypacji społecznej w życiu publicznym, a także poprawie efektywności wykorzystania środków publicznych w zarządzaniu rozwojem społeczno – gospodarczym. Analizę czynników stymulujących rozwój i ograniczających zmiany przedstawiono w odniesieniu do głównych priorytetów związanych z rolą i funkcją Powiatów, tj.:

4. Edukacja, wiedza i społeczeństwo obywatelskie
5. Rynek pracy i zatrudnienia
6. Zdrowie, bezpieczeństwo publiczne, pomoc i integracja społeczna
7. Dostępność komunikacyjna i sieci
8. Promocja i ochrona walorów subregionu

Misją Powiatów Wielkich Jezior Mazurskich jest *innowacyjny rozwój w obszarze inteligentnych branż” regionalnej gospodarki, realizowany w ramach partnerstwa*. Natomiast wizja brzmi: *Powiaty Wielkich Jezior*

Mazurskich, to kraina przyjazna mieszkańcom i przyjezdnym, oferująca unikalne walory środowiska i atrakcyjne warunki funkcjonowania przedsiębiorstw.

Najważniejszym dokumentem o charakterze programowym jest **Strategia Rozwoju Gminy Lidzbark Warmiński na lata 2015-2025**, przyjęta uchwałą nr XLIV/355/2014 Rady Gminy Lidzbark Warmiński z dnia 30 października 2014 roku. Dokument przedstawił wizję Gminy następującą: „*Gmina Lidzbark Warmiński atrakcyjnym miejscem zamieszkania oferującym wysoka jakość życia, w oparciu o turystykę i zasoby przyrodnicze, wykorzystująca i wspierająca rozwój subregionu olsztyńskiego*”. Głównym celem opracowania jest „*zrównoważony rozwój społeczno – gospodarczy Gminy Lidzbark Warmiński w oparciu o położenie geograficzne i naturalne uwarunkowania przyrodnicze*”.

Dokument przedstawia szereg celów strategicznych, odpowiadającym celom strategicznym określonym w Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego do roku 2025. Każdy z nich obejmuje cele operacyjne (szczegółowe). Brzmiały one następująco:

- Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna, turystyczna i społeczna:
 - Poprawa jakości dróg wraz z infrastrukturą towarzyszącą na obszarze Gminy Lidzbark Warmiński oraz budowa nowych dróg,
 - Poprawa infrastruktury technicznej na terenie Gminy Lidzbark Warmiński,
 - Poprawa jakości infrastruktury turystycznej, sportowej na obszarze Gminy Lidzbark Warmiński,
 - Dobra infrastruktura społeczna.
- Rozwój i wykorzystanie potencjału turystycznego:
 - Aktywny udział w utworzeniu i uzbrojeniu terenów inwestycyjnych w obszarze uzdrowiskowym,
 - Aktywizacja działań samorządu gminnego mieszkańców, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju turystyki,
 - Promocja turystyczna Gminy Lidzbark Warmiński,
 - Tworzenie wsi tematycznych.
- Rozwój przedsiębiorczości:
 - Stworzony system wspierający rozwój przedsiębiorczości,
 - Rozwój ekonomii społecznej,
 - Rozwój agroturystyki,
 - Rozwój lokalnego przetwórstwa i produkcji ekologicznej żywności.
- Wykształcone, aktywne, zaangażowane, społeczeństwo i integracja wewnętrzna Gminy:
 - Zaangażowane społeczeństwo na rzecz rozwoju Gminy,
 - Edukacja mieszkańców Gminy,
 - Wdrożenie nowoczesnych metod zarządzania Gminą,
 - Wspieranie polityki prorodzinnej.

5. Ocena stanu środowiska

5.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

I. Klimat

Klimat to charakterystyczny dla danego obszaru zespół zjawisk i procesów atmosferycznych, określany na podstawie wieloletnich obserwacji pogody dla danego regionu. Należy do jednego z czynników ekologicznych wpływających na występowanie i życie organizmów. Ziemijski klimat jest bardzo zmienny. Odnotowano w ostatnich latach szereg anomalii pogodowych, takie jak nietypowe huragany, susze, powodzie, topnienie lodowców. Zmiany obserwowane w ciągu ostatnich dwóch stuleci, kojarzyć można ze zwiększającym się zużyciem zasobów naturalnych, przede wszystkim surowców energetycznych. Zużycie ich, stosowanie do zaspokajania potrzeb energetycznych gospodarki oraz mieszkańców jest powodem rosnącej emisji gazów cieplarnianych, a co za tym idzie wzrost stężenia tych gazów w atmosferze oraz pogłębianie się efektu cieplarnianego, co prowadzi do powstawania niekorzystnych zmian klimatycznych. Największy udział w emisji gazów cieplarnianych ma energetyka, której rozwój wzrasta wraz ze zwiększeniem się potrzeb ludności.

Gmina według regionalizacji klimatycznej znajduje się w dzielnicy wschodnio – bałtyckiej. Klimat Gminy charakteryzuje się dużą zmiennością, która jest wynikiem między innymi niewielkiej odległości od morza Bałtyckiego, ukształtowania terenu oraz zbiorników wodnych. Zróżnicowanie klimatu związane jest z wzrastającymi w kierunku wschodnim cechami klimatu kontynentalnego, wyrażającymi się przede wszystkim dłuższym czasem trwania zimy i niższą temperaturą miesięcy zimowych, a w związku z tym z większą amplitudą roczną średnich temperatur. Cechy charakterystyczne dla klimatu Gminy:

- Średnia temperatura powietrza: 6,8 °C
- Średnie roczne sumy opadów: 614 mm
- Okres wegetacyjny: 205-210 dni
- Średnia liczba dni przymrozkowych : 110 -125 dni.

Przeważają wiatry w kierunku południowo – zachodnim oraz w kierunku zachodnim i południowym.

Zgodnie ze Strategicznym planem adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, największy wpływ na warunki klimatyczne wywierają zjawiska ekstremalne, których obecne nasilanie się zauważalnie zmienia dynamikę cech klimatu w Polsce.

W wyniku oddziaływania ekstremalnych zjawisk pogodowych i klimatycznych na ludzi, ich mienie i środowisko powstają szkody bezpośrednie. Szkody takie dotyczyć mogą utraty zdrowia i życia ludzi, zniszczenia infrastruktury technicznej, utraty zwierząt gospodarskich i plonów lub zniszczenia ekosystemów. Problem powodzi i podtopień dotyczy wszystkich sektorów gospodarki, a szczególnie infrastruktury istniejącej na terenach zalewowych.

Obok występujących powodzi znaczące straty w gospodarce powodują również susze oraz silne wiatry i huragany. Zestawienie niekorzystnych zjawisk pogodowych i klimatycznych w podziale na wybrane sektory szczególnie wrażliwe przedstawiono w tabeli.

Tabela 5. Zjawiska pogodowe i klimatyczne powodujące szkody społeczne oraz w gospodarce

Sektor	rolnictwo, różnorodność biologiczna, zasoby wodne	leśnictwo	zdrowie, społeczności lokalne	infrastruktura
Zjawiska powodujące szkody	• powódź, • huragan, • piorun (wyładowania atmosferyczne), • susza, • ujemne skutki przezimowania • przymrozki wiosenne, • deszcz nawalny (powodujący podtopienia, obsunięcie ziemi), • grad	• powódź, • silne wiatry (huragan, trąba powietrzna), • susza, • podtopienia i osunięcia gruntu (spowodowane deszczem nawalnym), • okiść, • intensywne opady śniegu, • piorun	• fale upału, • fale zimna, • zdarzenia ekstremalne powodujące szkody psychospołeczne) (powódź, silne wiatry, gradobicie)	• powódź, • podtopienia, • huragan, • wyładowania atmosferyczne • gradobicie

Źródło: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020

Najwyższe straty często powodowane są na skutek wystąpienia całego kompleksu zjawisk. W infrastrukturze i leśnictwie straty mogą powstawać w wyniku występowania silnych wiatrów połączonych z opadami deszczu, gradu i wyładowaniami atmosferycznymi, co w konsekwencji może prowadzić do podtopień i powodzi. Podobnie w sektorze rolnictwa wysokie straty odnotowano w momencie nałożenia się kilku niekorzystnych zjawisk pogodowych.

Przystosowanie polskiej przestrzeni do nowych uwarunkowań klimatycznych i związanych z tym zjawisk jest obecnie jednym z najważniejszych wyzwań, szczególnie dla administracji szczebla centralnego oraz regionalnego i lokalnego. Pomiędzy zagospodarowaniem przestrzennym a zmianami klimatycznymi oraz koniecznością adaptacji do zmian klimatu występuje sprzężenie zwrotne. Zmiany klimatyczne będą prowadziły do zmniejszenia zasobów przestrzeni dostępnej dla danego typu prowadzonej lub planowanej działalności – m.in. ze względu na zwiększone ryzyko powodziowe, wzrost ryzyka osuwiskowego, nasilenie procesów erozji wodnej i wietrznej, deficyt wody, podniesienie, a także obniżenie poziomu wód gruntowych. Obszary zurbanizowane stanowią szczególną kategorię w strukturze przestrzeni geograficznej, charakteryzującą się dużą gęstością populacji ludzkiej, a tym samym są bardzo wrażliwe z uwagi na negatywne oddziaływanie antropopresji.

Wyniki prognoz pokazują, że do roku 2030 zmiany klimatu będą miały dwójaki, pozytywny i negatywny wpływ na gospodarkę i społeczeństwo. Wzrost średniej temperatury powietrza będzie miał pozytywne skutki m.in. w postaci wydłużenia okresu wegetacyjnego, skrócenia okresu grzewczego oraz wydłużeniu sezonu turystycznego. Dominujące są jednak przewidywane negatywne konsekwencje zmian klimatu. Ze zmianami klimatycznymi wiążą się niekorzystne zmiany warunków hydrologicznych.

II. Jakość powietrza atmosferycznego

Ze względu na rodzaj źródła można mówić o emisji zanieczyszczeń:

- punktowej - dotyczy emisji z zakładów, powstającej w wyniku energetycznego spalania paliw oraz przemysłowych procesów technologicznych, są to emitory jednostek organizacyjnych o znaczącej emisji zanieczyszczeń – kominy,
- liniowej - to głównie emisja komunikacyjna z transportu samochodowego, kolejowego, wodnego i lotniczego,
- powierzchniowej - jest sumą emisji z palenisk domowych, oczyszczalni ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających i składowania odpadów.

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest emisja substancji toksycznych pochodzących z procesów spalania paliw stałych, ciekłych i gazowych w celach energetycznych i technologicznych. Podstawową masę zanieczyszczeń odprowadzanych do atmosfery stanowi dwutlenek węgla. Jednak najbardziej uciążliwe składniki spalin to przede wszystkim dwutlenki siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pył. W mniejszych ilościach emitowane są również chlorowodór, różnego rodzaju węglowodory aromatyczne i alifatyczne.

Z pyłem emitowane są metale ciężkie, pierwiastki promieniotwórcze a wśród nich benzo(a)piren uznawany za jedną z najbardziej znaczących substancji kancerogennych. Przy spalaniu odpadów z produkcji tworzyw sztucznych do atmosfery mogą dostawać się substancje chlorowcopochodne, a wśród nich dioksyny i furany.

Dla jakości powietrza ważną grupą emisji jest emisja komunikacyjna z transportu kołowego. Na układ drogowy Gminy składają się:

- droga krajowa nr 51 (przejście graniczne w Bezledach – S7)
- droga wojewódzka nr 513 (Pastęk DW 505 – Wozławki DK57)
- droga wojewódzka nr 511 (granica państwa – DW 513)
- drogi powiatowe oraz
- drogi gminne.

Działania jakie należy prowadzić w celu zmniejszenia stężeń w powietrzu niebezpiecznych związków to m.in. likwidacja lub wymiana indywidualnych systemów grzewczych na niskoemisyjne, odpowiednie gospodarowanie odpadami komunalnymi, bez ich spalania, używanie paliwa węglowego dobrej i sprawdzonej jakości, ograniczanie wypalania traw.

Pył zawieszony (wraz z niesionymi przez siebie zanieczyszczeniami) do powietrza, wody, gleby i tym samym do wszystkich organizmów, które oddychają, spożywają wodę i/lub roślinność wzrastającą na zanieczyszczonej glebie. Tak więc pyły oddziałują szkodliwie nie tylko na zdrowie ludzkie, ale także na inne komponenty środowiska. Nie bez znaczenia jest też wpływ pyłu na inne elementy środowiska: obecność pyłu może prowadzić do ograniczenia widoczności (powstawanie mgieł); osiadają na powierzchni gleby lub wody, zanieczyszczając je. Skutki zanieczyszczenia drobnym pyłem unoszonym obejmują również: zmianę pH (podwyższenie kwasowości jezior i wód płynących), zmiany w bilansie składników pokarmowych w wodach

przybrzeżnych i dużych dorzeczach, zanik składników odżywczych w glebie, wyniszczenie wrażliwych gatunków roślin na terenie lasów i upraw rolnych, a także niekorzystny wpływ na różnorodność ekosystemów. Pył obecny w powietrzu może mieć negatywny wpływ także na walory estetyczne otaczającego krajobrazu. Zanieczyszczenia mogą powodować ponadto uszkodzenia ważnych kulturowo obiektów, takich jak rzeźby czy pomniki i budowle historyczne.

Benzo(a)piren oddziałuje szkodliwie nie tylko na zdrowie ludzkie, ale także na roślinność, gleby i wodę. Wykazuje on małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą, co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Podobnie, jak inne WWA, jest kancerogenem chemicznym, a mechanizm jego działania jest genotoksyczny, co oznacza, że reaguje z DNA, przy czym działa po aktywacji metabolicznej. W wyniku przemian metabolicznych benzo(a)pirenu w organizmie człowieka, dochodzi do powstania i gromadzenia hydroksypochodnych benzo(a)pirenu o bardzo silnym działaniu rakotwórczym.

Benzo(a)piren jest zanieczyszczeniem powietrza, wody i gleby. Jego stężenie jest normowane w każdym z tych komponentów:

- w powietrzu normowane jest stężenie benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀ – norma – 1 ng/m³,
- w wodzie pitnej – norma – 10 ng/dm³,
- w glebie – norma – 0,02 mg/kg suchej masy (gleby klasy A) i 0,03 mg/kg suchej masy (gleby klasy B).

Poniżej przedstawiono dopuszczalne poziomy stężenie pyłu zawieszonego PM₁₀, tlenku węgla i docelowe dla B(a)P i ozonu wyróżnione ze względu na ochronę zdrowia ludzi – do osiągnięcia i utrzymania w strefie, a także dopuszczalną częstość ich przekraczania, według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r., poz. 1031 ze zm.).

Tabela 6. Poziomy dopuszczalne, informowania, alarmowe substancji w powietrzu, dopuszczalna częstość ich przekraczania oraz termin osiągnięcia.

Nazwa substancji	Okres uśredniania wyników pomiarów	Poziom dopuszczalny [µg/m ³]	Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego w roku kalendarzowym	Poziom alarmowy [µg/m ³]	Poziom informowania [µg/m ³]*	Termin osiągnięcia nieco poziomów dopuszczalnych
Benzen	Rok kalendarzowy	5	-			2010
Pył zawieszony PM_{2,5}	Rok kalendarzowy	25				2015
		20				2020
Pył zawieszony PM₁₀	24 godziny	50	35 razy	300	200	2005
	Rok kalendarzowy	40	-	-	-	

Tlenek węgla	8 godzin	10000	-			2005
---------------------	----------	-------	---	--	--	------

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2019 poz.1931)

Tabela 7. Poziomy docelowe, alarmowe substancji w powietrzu, dopuszczalna częstość ich przekraczania oraz termin osiągnięcia poziomów dopuszczalnych

Nazwa substancji	Okres uśredniania wyników pomiarów	Poziom dopuszczalny [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Dopuszczalna częstość przekraczania poziomu dopuszczalnego w roku kalendarzowym	Poziom alarmowy [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Termin osiągnięcia poziomów dopuszczalnych
Ozon	8 godziny	120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	25 dni	240**	2010
	Okres wegetacyjny (1 V- 31 VII)	18000 $\mu\text{g}/\text{m}^3 \times \text{h}$	-		210
Benzo(a)piren	Rok kalendarzowy	1* ng/m^3	-		2013

* ng/m^3 dla B(a)P

**Wartość występująca przez trzy kolejne godziny w punktach pomiarowych reprezentujących jakość powietrza na obszarze o powierzchni co najmniej 100 km^2 albo na obszarze strefy zależnie od tego, który z tych obszarów jest mniejszy.

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2019 poz.1931)

Gmina Lidzbark Warmiński znajduje się w strefie warmińsko-mazurskiej, dla której Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego przyjął uchwałę w sprawie określenia Programu ochrony powietrza dla strefy warmińsko-mazurskiej. z dnia 26.05.2020 r. nr XVI/280/20. Spośród 7 stacji pomiaru pyłu zawieszonego PM10 oraz 4 stacji pomiaru benzo(a)pirenu nie wskazano punktu pomiarowego w obrębie Gminy Lidzbark Warmiński.

Wyniki klasyfikacji strefy warmińsko – mazurskiej pod kątem ochrony zdrowia, w której znajduje się Gmina Lidzbark Warmiński znajdują się w poniższej tabeli.

Wyszczególnienie	PL2803 Strefa warmińsko - mazurska
SO ₂	A
Ozon	A
NO ₂	A
Benzen	A
CO	A
PM10	A
PM2,5	A
Arsen (PM10)	A
Kadm (PM10)	A
Nikiel (OM10)	A
Ołów (PM10)	A
Benzo(a)piren	C

W strefie odnotowano przekroczenia dopuszczalnego poziomu pyłu PM10. Największy procentowo udział w powstawaniu pyłu zawieszonego PM10 w województwie warmińsko – mazurskim ma emisja powierzchniowa niska oraz transport drogowy. W miejscowościach posiadających ciepłownię lub elektrociepłownię miejskie, stężenia są zdecydowanie niższe niż w miejscowościach, gdzie większość energii cieplnej wytwarzanej do ogrzewania mieszkań i domów pochodzi z wykorzystania energetyki indywidualnej, co ma miejsce w Gminie Lidzbark Warmiński.

Na stężenie pyłu ma też wpływ jakość stosowanego paliwa. Spalanie słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych piecach powoduje wzrost stężenia pyłu. Spadtem temperatury powietrza w okolicy 0 stopni oraz niska prędkość wiatru sprzyjają wysokim stężeniom pyłu. Mieszkańcy Gminy ogrzewania mieszkania często opałem złej jakości lub po prostu odpadami, dodatkowy problem stanowią przestarzałe kotły, które nie spełniają norm emisyjnych, przyczyniając się do wzrostu stężenia pyłów. Ważnym źródłem emisji pyłów jest również stosowanie nieodpowiedniego opału np. mokre drzewo, miał węglowy. Na przestrzeni ostatnich 5 lat liczba przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń 24 – godzinnych pyłu zawieszonego PM10 jest w zależności od pogody albo bliska poziomowi dopuszczalnemu lub nieznacznie go przekracza. Największą liczbę przekroczeń dobowych zanotowano w 2018 roku, spowodowane to było niską temperaturą, jako notowano w lutym i marcu, co przełożyło się na większą liczbę dni z przekroczeniem w roku, oraz małą prędkością wiatru utrudniającą dyspersję zanieczyszczeń.

Tabela 8. Analiza SWOT - ochrona klimatu i jakości powietrza

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Systematyczna modernizacja i remonty nawierzchni dróg • Systematyczne prowadzenie działań termomodernizacyjnych w obiektach na terenie gminy • Brak podmiotów emitujących duże ilości zanieczyszczenia z procesów spalania na terenie Gminy • Duże powierzchnie obszarów zadrzewionych • Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii • Wzrost liczby instalacji opartych na odnawialnych źródłach energii (instalacje fotowoltaiczne) • Dotacje z WFOŚ i GW „Mój prąd”	• Stosowanie węgla kamiennego, jako źródła ogrzewania budynków. • Brak scentralizowanej sieci ciepłowniczej • Brak lokalizacji stacji pomiarowej jakości powietrza na terenie gminy • Wzmożona emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych • Niewielka świadomość społeczna na temat zarządzania energią
SZANSE	ZAGROŻENIA

• Realizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej • Propagowanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach domowych • Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego • Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa • Zainteresowanie mieszkańców dofinansowaniem przez WFOŚ i GW • rozwój infrastruktury rowerowej • budowa nowych ścieżek pieszo-rowerowych	• Wzrost natężenia ruchu drogowego • Przekroczenia dopuszczalnego poziomu pyłu zawieszonego PM10 oraz bezzno(a)pirenu w strefie warmińsko - mazurskiej
--	---

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

5.2. Zagrożenia hałasem

Hałas, według ustawy Prawo ochrony środowiska, jest określany, jako dźwięki o częstotliwości od 16Hz do 16 000 Hz. Z fizycznego punktu widzenia hałas, czyli odbierane, jako dokuczliwe, przykre i szkodliwe dźwięki, to drgania mechaniczne ośrodka sprężystego, najczęściej powietrza. Wyróżnia się główne trzy rodzaje hałasu, według źródła powstawania hałasu: hałas przemysłowy powodowany przez urządzenia i maszyny w obiektach przemysłowych i usługowych, hałas komunikacyjny pochodzący od środków transportu drogowego, kolejowego i lotniczego, hałas komunalny występujący w budynkach mieszkalnych, szczególnie wielorodzinnych i w obiektach użyteczności publicznej.

Gmina Lidzbark Warmiński charakteryzuje się niewielkim stopniem zurbanizowania, przez co hałas przemysłowy, stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym. Na obszarze Gminy nie ma zlokalizowanych obiektów uciążliwych.

Najbardziej uciążliwy jest hałas pochodzący z komunikacji drogowej. Środki transportu są ruchomymi źródłami hałasu decydującymi o parametrach klimatu akustycznego przede wszystkim na terenach zurbanizowanych. Przez Gminę przebiega droga krajowa oraz drogi wojewódzkie, co wpływa na klimat akustyczny rejonu.

W 2019 roku GIOS przeprowadził pomiary hałasu komunikacyjnego drogowego w trzech miejscowościach w Braniewie, Białej Piłskiej oraz Ostródzie, w 15 punktach pomiarowo – kontrolnych. W poprzednich latach również nie było wyznaczonych punktów pomiarowych w Gminie Lidzbark Warmiński.

Tabela 9. Analiza SWOT - klimat akustyczny

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Brak zakładów w nadmiernym stopniu emitujących hałas do środowiska • Zieleń wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych	• Hałas emitowany przez drogę krajową i drogi wojewódzkie

• Systematyczna modernizacja i remonty nawierzchni dróg	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Poprawa infrastruktury drogowej • Rozbudowa ścieżek rowerowych • Propagowanie wykorzystania roweru jako środka transportu	• Rosnąca liczba pojazdów na drogach • Brak monitoringu poziomu hałasu

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

5.3. Pola elektromagnetyczne

Promieniowanie elektromagnetyczne (PEM) zaliczane jest do podstawowych zanieczyszczeń środowiska. Dzieli się je na naturalne i antropogeniczne. Naturalne - stale występują w otoczeniu i określa się je mianem „tła”. Niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne od zawsze występuje w środowisku. Pochodzi ono z naturalnych źródeł takich jak Słońce, Ziemia, zjawiska atmosferyczne. Natomiast promieniowanie antropogeniczne związane jest szczególnie z liniami elektroenergetycznymi i instalacjami radiokomunikacyjnymi. Głównymi źródłami sztucznego promieniowania są: stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje i linie energetyczne, stacje radiowe i telewizyjne oraz CB-radio i radiostacje amatorskie, wojskowe i cywilne urządzenia radionawigacji i radiolokacji, a nawet urządzenia powszechnego użytku: kuchenki mikrofalowe, monitory, aparaty komórkowe itp. Ciągły rozwój techniki powoduje znaczny wzrost ilości promieniowania elektromagnetycznego.

Na terenie Gminy, ilość źródeł promieniowania elektromagnetycznego jest niewielka. Głównie są to stacje bazowe telefonii komórkowej. Instalacje te emitują niejonizujące promieniowanie elektromagnetyczne, generowane przez anteny stacji w czasie jej pracy, a ich moc promieniowana izotropowa jest różna w zależności od wielkości bazowej. Pola elektromagnetyczne są wypromieniowywane na bardzo dużych wysokościach. Ponadto źródłem pól elektromagnetycznych są linie energetyczne i urządzenia elektromagnetyczne. Postęp cywilizacyjny będzie stale powodował wzrost oddziaływania pól elektromagnetycznych na środowisko. W związku z tym wzrośnie poziom tła promieniowania elektromagnetycznego, jak i zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania.

Według udostępnionych danych przez WIOŚ, w latach 2018 -2019 na terenie Gminy Lidzbark Warmiński znajdowało się 9 obiektów promieniowania elektromagnetycznego Stacji bazowej telefonii komórkowej, w których właścicielami były następujące podmioty:

- Polkomtel Infrastruktura sp. z o.o. w Warszawie,
- ORANGE POLSKA S.A. w Warszawie,
- T-MOBILCE Polska S.A. w Warszawie,
- P4 sp. z o.o. w Warszawie

Zgodnie z ustawowym obowiązkiem wynikającym z art. 122a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (tj. Dz. U. 2020 r. poz. 1219 z późn. Zm.) w 2018 r. przekazanych zostało 7 sprawozdań z pomiarów pól elektromagnetycznych.

Tabela 10. Analiza SWOT - pole elektromagnetyczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Mała ilość źródeł promieniowania elektromagnetycznego • Brak przekroczeń dopuszczalnych wartości natężenia pola elektromagnetycznego	• Coraz większa powszechność technologii emitujących promieniowanie elektromagnetyczne
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wzrastająca presja na racjonalne gospodarowanie energią i ograniczanie emisji w skali krajowej i europejskiej	• Rozpowszechnienie i rozwój telefonii komórkowej oraz innych technologii emitujących promieniowanie elektromagnetyczne

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

5.4. Gospodarowanie wodami

Gospodarka wodna w Polsce jest prowadzona w oparciu o przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 310 ze zm.), tzw. Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) oraz tzw. Dyrektywy Powodziowej. Ramowa Dyrektywa Wodna wprowadza podział terytorialny na Jednolite Części Wód (JCW), które stanowią podstawowe jednostki gospodarki wodnej oraz monitoringu i ochrony środowiska i obejmują zbiorniki wód stojących, cieki, przybrzeżne fragmenty wód morskich i wody podziemne.

Wspomniana ustawa reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Szczególnie mowa tutaj o kształtowaniu i ochronie zasobów wodnych, korzystaniu z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi. Gospodarowanie to musi być prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, uwzględniając przy tym ich jakość i ilość. Należy korzystać z zasobów tak, aby działając zgodnie z interesem publicznym, nie dopuszczać do wystąpienia możliwego do uniknięcia pogorszenia ekologicznych funkcji wód oraz pogorszenia stanu ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio zależnych od wód.

Wody powierzchniowe są wykorzystywane w rolnictwie, głównie do nawadniania pól, produkcji roślinnej a także do utrzymania stawów hodowlanych. Stanowią one cenny surowiec więc jest wykorzystywany w przemyśle oraz gospodarce komunalnej. Nieliczne jeziora wraz z rzekami stwarzają dogodne warunki do wędkowania i czynnego odpoczynku nad wodą.

Tabela 11. Analiza SWOT - gospodarowanie wodami

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dobry stan ilościowy JCWPd • Dobry stan chemiczny JCWPd • Niskie ryzyko powodzi	• Zły stan wód powierzchniowych • Niski stopień rozbudowy sieci melioracyjnej • Stosowanie nawozów chemicznych na terenach rolniczych • Zagrożenie suszą • Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych przez zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Rozwój sieci melioracyjnej oraz systemu nawodnień upraw rolnych • Ochrona ujęć wód podziemnych	• Najwyższy stopień narażenia na zjawisko suszy • Infiltracja zanieczyszczeń z rolnictwa • Zagrożenie wystąpienia suszy

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe są ważnym elementem różnorodności krajobrazowej terenu, a także decydują o funkcjonowaniu i bogactwie ekosystemów. Mają znaczenie zarówno społeczne jak i zdrowotne. Zachodnia część Gminy znajduje się w dorzeczu Wisły w regionie wodnym Dolnej Wisły, zaś części wschodnia w dorzeczu Pregoly w regionie wodnym Łyny i Węgorapy.

Teren Gminy poprzecinany jest wieloma rzekami i ich dopływami. Bezsprzecznie największą rzeką jest Łyna – lewy dopływ Pregoly. Wypływa z piasków sandrowych na północ od Nidzicy. Źródło rzeki znajduje się w okolicy wsi Łyna, na terenie rezerwatu przyrody Źródła Rzeki Łyny. Rzeką przepływa przez szereg jezior rynnowych, gdzie kilkakrotnie zmienia swój kierunek. Przecina również kilka ciągów moren czołowych, co wpływa na różnorodny charakter poszczególnych odcinków doliny.

Jedną z większych rzek jest również rzeka Symsarna. Wypływa z jeziora Luterskiego i poprzez jeziora Blanki i Symsar padażą ku Łynie. W obrębie gminy płyną również takie rzeki jak: Elma, Kirsna, Drwęca Warmińska.

Wody powierzchniowe są zagrożone przede wszystkim punktowymi źródłami zanieczyszczeń oraz spływami powierzchniowymi z terenów rolniczych oraz zanieczyszczeniami wprowadzanymi przez opady atmosferyczne. Spływy powierzchniowe z terenów rolniczych występują w ograniczonym zakresie w stosunku do lat poprzednich, z racji ograniczenia terenów rolniczych położonych z zasięgu spływów. Niekorzystnym zjawiskiem jest uregulowanie i oczyszczenie brzegów wszystkich cieków wodnych w północno-zachodniej (rolniczej) części gminy. Powoduje to przyspieszony spływ wód powierzchniowych i w efekcie obniżenie poziomu wód gruntowych.

Według planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły oraz dorzecza Pregoly, stan wód powierzchniowych przedstawia się następująco, jak w tabeli poniżej.

Tabela 12. Stan i ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla poszczególnych JCWP

Kod JCWP	Nazwa	Monitorowana	Aktualny stan	Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych	Uzasadnienie derogacji
RW200017566549	Drwęca Warmińska od źródeł do dopływu z Mingajn z dopływem z Mingajn	Nie	dobry	Niezagrożona	-
RW2000205685	Walsza od Katławki do Warny bez Warny	Nie	Zły	Zagrożona	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z tym w JCWP zaplanowano działanie mające na celu rozpoznanie rzeczywistego stanu ekologicznego – przeprowadzenie monitoringu badawczego. W przypadku potwierdzenia złego stanu po 2 latach wprowadzone zostanie działanie mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności.
RW700017584748	Elma od źródeł do Powarszynki	Tak	Dobry	Niezagrożona	-
RW7000175847492	Dopływ spod Janikowa	Nie	Dobry	Niezagrożona	-
RW700017584752	Dopływ z Worgielit	Nie	Dobry	Niezagrożona	-
RW700018584589	Kirsna	Nie	Zły	Niezagrożona	-
RW700018584594	Dopływ z Kolonii Łaniowo	Nie	Zły	Niezagrożona	-

Kod JCWP	Nazwa	Monitorowana	Aktualny stan	Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych	Uzasadnienie derogacji
RW7000185845969	Miłogórksa Struga	Nie	Dobry	Niezagrożona	-
RW7000185845989	Redy	Nie	Dobry	Niezagrożona	-
RW700018584696	Kierwińska struga	Nie	Dobry	Niezagrożona	-
RW700018584729	Rogoska Struga	Nie	Dobry	Niezagrożona	-
RW700020584599	Łyna od Kirsny do Symsarny	Tak	Zły	Niezagrożona	-
RW700020584699	Symsarna od wypływu z jeziora Symsar do ujścia	Tak	Zły	Niezagrożona	-
RW700020584759	Łyna od Symsarny do Suszycy z Elmą od Powarszynki	Nie	Zły	Zagrożona	Brak możliwości technicznych oraz dysproporcjonalne koszty. Z uwagi na niską wiarygodność oceny i związany z tym brak możliwości wskazania przyczyn nieosiągnięcia dobrego stanu brak jest możliwości zaplanowania racjonalnych działań naprawczych. Zaplanowanie i wdrożenie jakichkolwiek działań będzie generowało nieuzasadnione koszty. W związku z tym w JCWP zaplanowano działanie mające na celu rozpoznanie rzeczywistego stanu ekologicznego – przeprowadzenie monitoringu badawczego. W przypadku potwierdzenia złego stanu po 2 latach wprowadzone zostanie działanie mające na celu rozpoznanie jego przyczyn. Takie etapowe postępowanie pozwoli na racjonalne zaplanowanie niezbędnych działań i zapewnienie ich wymaganej skuteczności.

Kod JCWP	Nazwa	Monitorowana	Aktualny stan	Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych	Uzasadnienie derogacji
RW7000255846939	Symsarna do wypływu z jeziora Symsar	Tak	Zły	Niezagrożona	-

Źródło: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Tabela 13. Stan i ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla poszczególnych JCWP jeziornych

Kod JCWP	Nazwa	Monitorowana	Aktualny stan	Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych	Uzasadnienie derogacji
LW90142	Jezioro Wielochowskie	Nie	-	Zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu środowiskowego - brak możliwości technicznych do 2021 r. Zagrożenie ocenione jedynie na podstawie analizy presji; planowany jest monitoring, co pozwoli na precyzyjne określenie niezbędnych działań w przyszłość
LW30473	Symsar	Tak	Zły	Zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu środowiskowego - brak możliwości technicznych do 2021 r. Wdrożenie zaplanowanych działań umożliwi osiągnięcie celu środowiskowego do 2021 r.
LW30472	Blanki	Tak	Zły	Zagrożona	Przedłużenie terminu osiągnięcia celu środowiskowego - brak możliwości technicznych do 2021 r. Odstępstwo z powodu konieczności ustanowienia obszaru ochronnego jeziora; ze względów organizacyjno-prawnych, ekonomicznych i społecznych ustanowienie obszaru ochronnego tego jeziora możliwe będzie dopiero w kolejnym cyklu wodnym

Wody podziemne

Zgodnie z podziałem Polski na 172 Jednolite Części Wód Podziemnych gmina znajduje się w obszarze JCWPd nr PLGW700020 oraz PLGW2000019. JCWPd nr 20, położone w regionie wodnym Łyny i Węgorapy, zbudowane jest z dwóch pięter wodonośnych. Piętro paleogeńsko – neogeńskie, zbudowane jest z piasków, i żwirów. Głębokość występowania warstw wodonośnych sięga 50-265 m. Piętro czwartorzędowe, podzielone na trzy poziomy, z czego poziom Q_2 oraz Q_3 , zbudowany jest z piasków i żwirów, zaś poziom Q_1 , zbudowany jest dodatkowo z otoczków. Głębokość występowania warstw wodonośnych sięga następująco: Q_1 – 0-40 m, Q_2 – kilka-80 m, Q_3 – 50-150 m.

Jednolita część wód podziemnych nr 19 położona w regionie wodnym Dolna Wisła, zbudowane z dwóch pięter, podzielonych na kilka poziomów. Starsze piętro paleogeńsko – neogeńskie złożone z poziomu paleogeńskiego oraz poziomu neogeńskiego. Oba poziomy są zbudowane z piasków. Warstwy wodonośne w przypadku starszego poziomu (paleogeńskiego) sięgają 106-167 m, zaś w przypadku neogeńskiego – 76-100 m. Piętro młodsze – czwartorzędowe, podzielone jest na trzy poziomy, również zbudowane z piasków. Poziom międzymorenowy drugi, z warstwami wodonośnymi na głębokości 20-140 m, poziom międzymorenowy pierwszy – 8-55 m oraz najmłodszy poziom gruntowy z warstwami wodonośnymi, zalegającymi na głębokości od 5 do 50 metrów.

Tabela 14. Stan i ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla poszczególnych JCWPd

Nazwa JCWP	Stan ilościowy	Stan chemiczny	Ogólna ocena stanu JCWP	Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych
PLGW700020	Dobry	Dobry	Dobry	niezagrożona
PLGW2000019	Dobry	Dobry	Dobry	niezagrożona

Źródło: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Państwowy Instytut Geologiczny Gmina znajduje się w obszarze GZW nr 205 Subzbiornik Warmia. Wiek utworów sięga trzeciorzędu, kredy. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 60 tys. m³/dobę. Średnia głębokość ujęć sięga 150-200 m.

5.5. Gospodarka wodno-ściekowa

Charakterystykę zaopatrzenia w wodę w gminie sporządzono na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy oraz GUS. Informacje zawierają dane dotyczące długości sieci wodociągowej, ilość przyłączy oraz wykaz ujęć na terenie Gminy.

Na terenie gminy Lidzbark Warmiński długość sieci wodociągowej w roku 2019 wyniosła 326,7 km a ilość przyłączy 1 158 sztuk. Sieć kanalizacyjna poprowadzona jest łącznie przez 18,1 km oraz liczy 127 sztuk przyłączy.

Tabela 15. Informacje ogólne o sieci wodociągowej na terenie Gminy

Wyszczególnienie

długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	2017	325,4
	2018	326,7
	2019	326,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	2017	1 149
	2018	1 155
	2019	1 158
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [os.]	2017	5 272
	2018	5 209
	2019	5 180
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	2017	30,0
	2018	29,4
	2019	35,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Tabela 16. Informacje ogólne o sieci oraz sieci kanalizacyjnej

Wyszczególnienie		
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	2017	17,0
	2018	17,8
	2019	18,1
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	2017	103
	2018	103
	2019	127
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dm ³]	2017	42,2
	2018	40,8
	2019	25,4
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [os.]	2017	577
	2018	569
	2019	659

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

Poniżej znajduje się zestawienie hydroforni w gminie wraz ze wskazaniem miejscowości obsługiwanych oraz ilości mieszkańców.

- **ROGÓŻ:**
 - Rogóż – 139 odbiorców
 - Knipy – 43 odbiorców
 - Marków – 10 odbiorców
 - Sarnowo – 41 odbiorców
 - Medyny – 63 odbiorców
 - Świętnik – 17 odbiorców
 - Markajmy – 46 odbiorców
- **KRASZEWO:**
 - Kraszewo – 159 odbiorców
 - Miłogórze – 84 odbiorców
 - Nowosady – 32 odbiorców
 - Kochanówka – 40 odbiorców
 - Chelm – 2 odbiorców

- Strykowo – 44 odbiorców
- Jarandowo – 42 odbiorców
- Wróblík – 15 odbiorców
- Łabno – 21 odbiorców
- Blanki – 67 odbiorców
- Suryty – 62 odbiorców
- Kierz – 15 odbiorców
- Gajlity – 6 odbiorców
- Kłębowo – 76 odbiorców
- BABIAK:
 - Babiak – 62 odbiorców
 - Bugi – 16 odbiorców
 - Kaszuny – 23 odbiorców
 - Miejska Wola – 26 odbiorców
 - Krasny Bór – 2 odbiorców
 - Drwęca – 23 odbiorców
 - Workiejmy - 16 odbiorców
 - Stabunty – 4 odbiorców
 - Zaręby – 30 odbiorców
- RUNOWO:
 - Runowo – 126 odbiorców
 - Ignalin – 74 odbiorców
 - Lauda – 52 odbiorców
 - Pomorowo – 6 odbiorców
 - Bobrownik – 20 odbiorców
 - Długoleka – 12 odbiorców
 - Nowa Wieś Wielka – 35 odbiorców
 - Widryki – 15 odbiorców
 - Łaniewo – 122 odbiorców
- MORAWA:
 - Morawa – 43 odbiorców
 - Kotowo – 12 odbiorców
 - Koniewo – 56 odbiorców
 - Budniki – 9 odbiorców
 - Żytowo – 9 odbiorców
 - Redy – 54 odbiorców
 - Jagoty – 19 odbiorców

- Wielochowo – 49 odbiorców

Na terenie gminy funkcjonuje oczyszczalnia ścieków w miejscowości Redy Osada. Według danych GUS w 2019 roku na terenie Gminy, z oczyszczalni korzystało 1000 osób.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych, zawiera wykaz aglomeracji o RLM <2000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach. W ramach AKPOŚK 2017 dokonano analiz w zakresie spełnienia przez poszczególne aglomeracje warunków dyrektywy 91/271/EWG. Zgodnie z ustaleniami i przyjętą metodyką opracowania AKPOŚK 2017, aglomeracje zostały podzielone na 3 priorytety. Do AKPOŚK 2017 włączono aglomeracje poza priorytetem (PP), tzn., takie aglomeracje, które nie spełniają warunków dyrektywy 91/271/EWG, ale planują podejmowanie działań inwestycyjnych zbliżających je do wypełnienia wymogów dyrektywy. Na podstawie uchwały nr XXIX/656/17 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 29 sierpnia 2017 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Lidzbark Warmiński oraz likwidacji dotychczasowej aglomeracji Lidzbark Warmiński. Wyznaczono aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców 37 670, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Lidzbark Warmiński, obejmująca swym zasięgiem miasto Lidzbark Warmiński oraz następujące miejscowości z terenu gminy Lidzbark Warmiński” część miejscowości Pilnik, część miejscowości Markajmy, część miejscowości Łabno.

Tabela 17. Analiza SWOT - gospodarka wodno-ściekowa

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Rozwój sieci wodociągowej, • Poprawnie funkcjonująca oczyszczalnia ścieków	• Niski stopień skanalizowania gminy • Istniejące zbiorniki bezodpływowe
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Pozyskiwanie środków na rozbudowę kanalizacji sanitarnej • możliwość pozyskania przez mieszkańców dofinansowania na realizację inwestycji z zakresu wymiany zbiorników bezodpływowych na przydomowe oczyszczalnie. • Sukcesywne modernizacje stacji uzdatniania wody	• Zatrucie ekosystemów w miejscach gdzie brak jest kanalizacji • tylko część mieszkańców ma dostęp do kanalizacji sanitarnej; • nieszczelność istniejących zbiorników bezodpływowych, • brak świadomości poszczególnych właścicieli nieruchomości skutkujący niewłaściwym zagospodarowaniem powstałych nieczystości ciekłych, • ograniczone możliwości inwestycyjne w zakresie rozbudowy i modernizacji sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

5.6. Zasoby geologiczne

Obszar Gminy Lidzbark Warmiński zgodnie z podziałem J. Solona (2018), znajduje się w obrębie czterech mezoregionów – Nizina Sępopolska, Równina Ornecka, Wysoczyzna Jeziorańsko – Bisztynecka oraz Wzniesienia Górowskie. Największą część gminy – głównie od centrum w kierunku południowej granicy administracyjnej, obejmuje Wysoczyzna Jeziorańsko – Bisztynecka. Jest to płat wysoczyzny morenowej z wyróżniającymi się w północnej części ciągami moren czołowych fazy pomorskiej. Granice sięgają na północ i zachód do doliny Łyny. Nizina Sępopolska obejmuje północno-wschodnią część Gminy. Zaliczana jest do mezoregionu typu obniżień, kotlin, większych dolin i równin akumulacji wodnej przeważnie z wydłami w regionie nizin i obniżień. Obszar przecięty dwiema dużymi dolinami rzek Łyny i Guberu. W niektórych miejscach równinne pokrywa warstwa czerwonego ily, będącego pozostałości po tymczasowych jeziorach, tworzących się na przedpolu wycofującego się lądolodu. Równina Ornecka obejmuje zachodnią część gminy i zaliczana jest do sandrów w granicach ostatniego zlodowacenia z jeziorami w regionie nizin i obniżień. Obszar w większości porasta bór sosnowy z wąskim pasem łągu wzdłuż doliny Drwęcy Warmińskiej. Wzniesienie Górowskie obejmuje część północno – zachodnią gminy i zaliczane jest do mezoregionów o typie do wysoczyzn młodoglacjalnych przeważnie z jeziorami w regionie nizin i obniżień.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez CBDG serwer MIDAS, w obrębie gminy znajdują się złoża kopalin oraz obszary górnicze pod nadzorem Okręgowego urzędu Górniczego w Warszawie.

Gmina położona jest w granicach syneklizy perybałtyckiej. Na krystalicznym podłożu występującym na głębokości ok. 2200 m osadziły się utwory starszego paleozoiku oraz kompleks permo-mezozoiczny. Najstarszymi znanymi z wierceń osadami występującymi w podłożu czwartorzędowym są margle piaszczyste należące do kredy górnej (mastrycht). Utwory zlodowaceń północnopolskich pokrywają powierzchnię gminy. W jej granicach wyróżniono osady stadiału środkowego i górnego zlodowacenia Wisły.

Tabela 18. Obszary górnicze na terenie Gminy Lidzbark Warmiński

Nazwa	Rodzaj	Status	ID złoża	Data wyznaczenia	Data ważności	Powierzchnia [m ²]	Organ nadzorujący	Decyzja	Wydawca decyzji
Workiejmy	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	17862	15.01.2016	15.01.2026	19696	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	OŚ.6522.1.2015	Starosta Powiatowy - pow. Lidzbark Warmiński
Kierz Pole B	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	15982	11.12.2017	11.12.2027	8034	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	GW.7422.43.2017	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Kochanówka IV - Pole B	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	14578	30.11.2011	30.11.2029	84757	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	OŚ-GW.7422.2.59.2011	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Kierz I	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	18330	02.03.2017	02.03.2027	19962	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	OŚ.6522.4.1.2017	Starosta Powiatowy - pow. Lidzbark Warmiński
Kierz Pole A	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	15982	11.12.2017	11.12.2027	27911	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	GW.7422.43.2017	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Kochanówka IV - Pole A	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	14578	30.11.2011	30.11.2029	11280	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	OŚ-GW.7422.2.59.2011	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Workiejmy I	KRUSZYWA NATURALNE	aktualny	18078	02.09.2016	02.09.2046	41600	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa	GW.7422.50.2016	Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Bazy Danych Geologicznych

Tabela 19. Złoża na terenie Gminy Lidzbark Warmiński

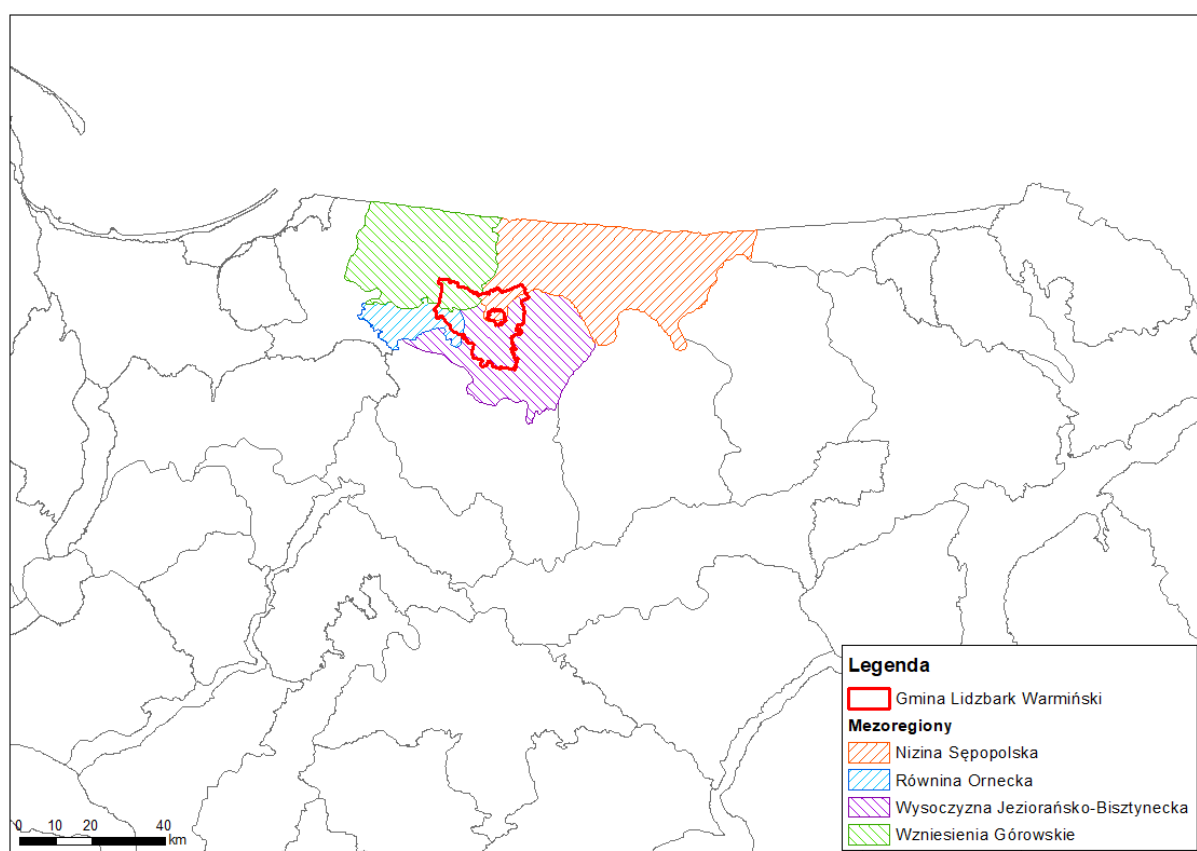
ID złoża	Nazwa	Rodzaj	Pole złoża	Nr dokumentu	Powierzchnia [m ²]	Obwód	Organ nadzorujący
1487	Runowo	KRUSZYWA NATURALNE	pole C	16065 CUG	19043	689	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
1487	Runowo	KRUSZYWA NATURALNE	pole B	16065 CUG	128718	2929	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
1487	Runowo	KRUSZYWA NATURALNE	pole D	16065 CUG	21926	611	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
1487	Runowo	KRUSZYWA NATURALNE	pole A	16065 CUG	256684	4197	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
18330	Kierz I	KRUSZYWA NATURALNE		7620/2016	19942	657	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
19647	Workiejmy II	KRUSZYWA NATURALNE		8558/2019	21471	709	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
18078	Workiejmy I	KRUSZYWA NATURALNE		2701/2016	41704	903	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
17862	Workiejmy	KRUSZYWA NATURALNE		5266/2015	19664	607	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
15733	Lidzbark Warmiński GT-1	WODY TERMALNE		525/2012	71985318	30738	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
14578	Kochanówka IV	KRUSZYWA NATURALNE	Pole B	7726/2010	71820	1776	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
14578	Kochanówka IV	KRUSZYWA NATURALNE	Pole A	7726/2010	10593	479	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
15982	Kierz	KRUSZYWA NATURALNE		2743/2012	34059	1269	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
16093	Kochanówka V	KRUSZYWA NATURALNE		3201/2012	17532	850	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
16094	Kochanówka VI	KRUSZYWA NATURALNE		3202/2012	19967	635	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
19799	Kierz II	KRUSZYWA NATURALNE		9521/2019	19907	594	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
8700	Bugi II	KRUSZYWA NATURALNE		597/2009	18151	572	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
5201	Bugi	KRUSZYWA NATURALNE	pole III	2564/2000	18324	907	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
5201	Bugi	KRUSZYWA NATURALNE	pole I	2564/2000	8576	510	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
5201	Bugi	KRUSZYWA NATURALNE	pole II	2564/2000	14127	641	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
3608	Kochanówka II	KRUSZYWA NATURALNE	obszar II	9034/2017	2434	610	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa
3608	Kochanówka II	KRUSZYWA NATURALNE	obszar I	9034/2017	22899	1765	Okręgowy Urząd Górniczy - Warszawa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Centralnej Bazy Danych Geologicznych

Tabela 20 . Analiza SWOT - zasoby geologiczne

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Mała powierzchnia terenów przemysłowych • Występowanie złóż zasobów naturalnych • Brak zlokalizowanych osuwisk	• Występowanie obszarów górniczych
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Korzystne położenie geograficzne	• Wzmożona antropopresja powierzchni ziemi

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Mapa 2. Położenie Gminy w granicach mezoregionów

Powierzchnia ziemi narażona jest na geodynamiczne procesy, czyli ruchy masowe ziemi. Ruchy te związane głównie z działaniem sił przyrody takimi jak gwałtowne opady deszczy, intensywne topnienie śniegu, podnoszenie wód gruntowych czy wezbrania rzek. Zjawiska te prowadzą to osuwania, spływania czy zapadania się powierzchni.

Zgodnie z danymi ogólnodostępnymi w Systemie Osłony Przeciwośuwiskowej, na terenie Gminy Lidzbark Warmiński, nie występują tereny osuwiskowe.

5.7. Gleby

Obowiązek prowadzenia monitoringu, obserwacji zmian i oceny jakości gleby i ziemi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wynika z zapisów art. 26 ustawy Prawo ochrony środowiska. Zadanie to ma na celu śledzenie zmian różnych cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu, pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka (antropopresji).

Gleba odgrywa jedną z ważniejszych ról w środowisku. Warunkuje rozkład biomasy oraz przepływ energii i obieg materii w ekosystemie. W rolnictwie dostarczają odpowiednią ilość surowców roślinnych potrzebnych do produkcji żywności. Ze względu na walory przyrodnicze Gminy ważne jest racjonalne działanie przy gospodarowaniu zasobami glebowymi.

Produkcja rolnicza uzależniona jest między innymi od dostępności gleb odpowiedniej jakości. Gleby w obrębie gminy należą do średnio – i bardzo urodzajnych. Dominują gleby kompleksu żytniego od bardzo dobrego do słabego oraz kompleksu pszennego dobrego i wadliwego. Gmina Lidzbark Warmiński jest gminą typową rolniczą. Posiada dobre warunki glebowe do rozwoju produkcji rolnej, zarówno w sferze produkcji rolniczej jak i zwierzęcej. Warunki do rozwoju i prowadzenia gospodarki rolnej na terenie gminy ograniczają się do wysoczyzny morenowej falistej, zajmującej obszar położony na północ od osi doliny rzeki Łyny oraz wzgórza czołowe – morenowe położone na południe od rzeki Łyny.

Jeśli chodzi o zagrożenia gleby, przekształcenia dotyczą przede wszystkim zmiany jej struktury, poprzez zagęszczenie, zmniejszenie uwilgotnienia oraz utrudnienia migracji tlenu. Narażone są na degradację wynikającą z prowadzenia działalności rolnych oraz rozwoju sieci osadniczej. Stan i jakość gleb uzależnione są od oddziaływania czynników naturalnych i antropogenicznych. Druga grupa czynników powoduje przechodzenie związków biogenych oraz innych zanieczyszczeń bezpośrednio do gleby, wód podziemnych i powierzchniowych. Do zwiększenia degradacji przyczynia się także ukształtowanie terenu i warunki atmosferyczne.

Największą degradację gleb powodują zabiegi rolnicze. Nadmierne przedostawanie się do gleby związków azotu, potasu, a tym samym transportowane do wód powodując eutrofizację. Erozja najczęściej powiązana jest z niewłaściwym nawożeniem, uprawą oraz likwidacją zakrzewień i zadrzewień śródpolnych.

Transport drogowy jest kolejnym źródłem doprowadzającym do zakwaszania gleb poprzez zanieczyszczenia pyłowe. Z komunikacji pochodzą substancje ropopochodne, metale ciężkie oraz związki azotu. Zanieczyszczenia te mogą wraz z wodami opadowymi spływać z powierzchni dróg do rowów i dalej do rzek oraz jezior.

Należy ograniczyć przeznaczanie gleb na cele nierolnicze, zapobiegać procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, przywracać oraz poprawiać wartości użytkowe gruntów, które utraciły charakter gruntów leśnych a przede wszystkim ograniczyć stosowanie nawozów mineralnych i naturalnych.

Tabela 21. Analiza SWOT - gleby

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
--------------	--------------

• Niski stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi • Brak czynnych składowisk odpadów na terenie gminy • Zróżnicowanie gleb	• Nawożenie gleby uprawianej, co prowadzi do obniżenia zawartości makroelementów
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Kontrola jakości gleb • Promowanie racjonalnego stosowania środków chemicznych i biologicznych w produkcji rolnej • Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej w zakresie ochrony gleb • Wykorzystanie słabszych gleb dla upraw roślin energetycznych • Zalesianie gleb o niskim potencjale rolnym • Większa świadomość ekologiczna rolników	• Wzmoczona antropopresja • Zagrożenie wystąpienia suszy • Rosnące zapotrzebowanie na eksploatację kopalin

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Warto także pamiętać, aby analizować takie elementy środowiska jak właściwe jakościowo i ilościowo zużycie środków ochrony roślin, właściwe lokalizowanie pól uprawnych w stosunku do wód powierzchniowych oraz właściwą gospodarkę wodno-ściekową oraz system usuwania zwierzęcych odchodów w celu zapewnienia właściwej jakości gleb.

5.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Obecny system gospodarki odpadami reguluje głównie ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. 2020 r., poz. 797 z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1439). Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w sposób zasadniczy i radykalny przebudowała system prawny dotyczący gospodarowania odpadami komunalnymi. Aktem prawnym regulującym system stał się regulamin utrzymania porządku i czystości, który każda jednostka była zobowiązana zaktualizować zgodnie z wojewódzkim planem gospodarki odpadami. W dalszej części opracowania, znajdują się informacje przedstawiające system gospodarki odpadami w gminie.

Ustawa definiuje odpady komunalne jako „*odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych; zmieszane odpady komunalne pozostają zmieszanymi odpadami komunalnymi, nawet jeżeli zostały poddane czynności przetwarzania odpadów, która nie zmieniła w sposób znaczący ich właściwości.*”

Przez unieszkodliwianie odpadów rozumie się „*proces niebędący odzyskiem, nawet jeżeli wtórnym skutkiem takiego procesu jest odzysk substancji lub energii*”. Magazynowanie odpadów to czasowe przechowywanie odpadów, które obejmuje: „*wstępne magazynowanie odpadów przez ich wytwórcę, tymczasowe*

magazynowanie odpadów przez prowadzącego zbieranie odpadów, magazynowanie odpadów przez prowadzącego, przetwarzanie odpadów”.

Wspólnym celem stawianym przed gospodarką odpadami jest stworzenie systemu zapewniającego pełną ewidencję wytwarzania odpadów i ich obrotu. Tylko pełna informacja o ilości, składzie i obrocie wytwarzanymi odpadami może zapewnić właściwe planowanie na przestrzeni wielolecia.

Docelowo system unieszkodliwiania i utylizacji odpadów w miastach i gminach powinien opierać się o wykorzystanie innych niż składowanie technologii. Deponowanie odpadów na składowiskach powinno być ostatnim etapem unieszkodliwiania odpadów, stosowanym po wyczerpaniu innych możliwości ich unieszkodliwiania.

Gminny system gospodarki odpadami komunalnymi powinien uwzględniać przede wszystkim selektywną zbiórkę surowców wtórnych, odpadów opakowaniowych i poużytkowych, niebezpiecznych.

Każdy ze składników zintegrowanego systemu gospodarki odpadami powinien spełniać określone kryteria, aby można było na jego bazie utworzyć w przyszłości rozwiązanie systemowe zapewniające gromadzenie i usuwanie odpadów komunalnych w sposób zorganizowany. Należy uwzględnić efektywne wykorzystanie surowców znajdujących się w odpadach, powrót odpadów organicznych do środowiska poprzez kompostowanie oraz minimalizację ilości odpadów deponowanych na składowisku.

W Gminie Lidzbark Warmiński, odbiór odpadów komunalnych odbywa się bezpośrednio z nieruchomości zamieszkałych. W Gminie funkcjonuje PSZOK, który przyjmuje nieodpłatnie od mieszkańców takie odpady jak: przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, użyte opony, odpady zielone, odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne a także odpady zebrane selektywnie, tj. papier, szkło oraz tworzywa sztuczne.

Na terenie gminy nie znajdują się składowiska odpadów i mogilników.

Tabela 22. Bilans zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie Gminy w 2019 r.

Rodzaj odpadów	Masa [t]
ogółem	307,70
papier i tektura	22,06
szkło	114,30
tworzywa sztuczne	131,72
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne razem	8,20
wielkogabarytowe	31,10
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - niebezpieczne	5,80

Źródło: GUS

Tabela 23. Analiza SWOT - gospodarka odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonujący stacjonarny PSZOK • Wszystkie nieruchomości zamieszkałe na terenie Gminy objęte są zorganizowanym systemem odbioru odpadów, • Brak czynnych składowisk odpadów, • Prowadzenie cyklicznej zbiórki odpadów elektrycznych, elektronicznych i wielkogabarytowych, • Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami papieru, tworzyw sztucznych, szkła i metalu	• Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Realizacja Programu usuwania wyrobów zawierających azbest • Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie gospodarki odpadami • Kontrola poprawności danych w deklaracjach „śmieciowych”, • Regularny odbiór odpadów komunalnych od mieszkańców; • Kontrole mieszkańców w zakresie jakości selekcji przez podmiot odbierający odpady	• Wypalanie odpadów w kotłach grzewczych i na powierzchni ziemi • Występowanie na terenie gmin wyrobów zawierających azbest. • Spalanie odpadów w przydomowych kotłowniach, • Problem z zagospodarowaniem odpadów budowlanych i remontowych

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

5.9. Zasoby przyrodnicze

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, przedstawia poszczególne formy ochrony przyrody, na które składają się formy wielkoobszarowe takie jak: obszary natura 2000, rezerwat przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu oraz formy indywidualnej ochrony takie jak pomniki przyrody i użytki ekologiczne. Przez gminę przebiegają również korytarze ekologiczne.

Na obszarze gminy Lidzbark Warmiński znajdują się liczne formy ochrony (źródło: RDOŚ Olsztyn).

Obszary Natura 2000

- Swajnie PLH280046
- Kaszuny PLH280040
- Ostoja Warmińska PLB280015

Pomniki przyrody

- 5 głazów narzutowych
- 13 drzew

Obszar Chronionego Krajobrazu

- Dolina Symsarny
- Dolina Elmy
- Równiny Orneckiej
- Dolina Dolnej Łyny

- Rzeki Walszy

Użytek ekologiczny Potar (Jezioro Śródleśne)

Gmina Lidzbark Warmiński położona jest w obrębie czterech nadleśnictw – Górowo Iławieckie, Kudypy, Orneta oraz Wichrowo. Według danych GUS w 2019 r. ogólna powierzchnia lasów obejmowała prawie 13 tys. ha, z czego 91,24% powierzchni leśnej były to lasy publiczne, głównie w zarządzenie Lasów Państwowych, zaś pozostałe 8,76% powierzchni ogólnej obejmowały lasy prywatne.

Część obszaru Gminy znajduje się również w strefie uzdrowiskowej, spełniając poniższe warunki:

1. Posiada złoża naturalnych surowców leczniczych o potwierdzonych właściwościach leczniczych. Najcenniejszym zasobem naturalnym są wody termalne, udokumentowane i potwierdzone badaniami, oceną i świadectwem, które stanowią załączniki niniejszego opracowania
2. Posiada klimat o potwierdzonych właściwościach leczniczych. Klimat i bioklimat tej części gminy cechuje się właściwościami leczniczymi i profilaktycznymi, które mogą być wykorzystywane w leczeniu klimatycznym. Klimat Gminy uzyskał świadectwo potwierdzające jego właściwości lecznicze, które stanowi załącznik niniejszego opracowania.
3. Spełnia określone w przepisach o ochronie środowiska wymagania w stosunku do środowiska
4. Posiada infrastrukturę techniczną w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, energetycznej, w zakresie transportu zbiorowego, oraz prowadzi gospodarkę odpadami.

Tabela 24 Analiza SWOT - zasoby przyrodnicze

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe Gminy • Występowanie Pomników Przyrody • Występowanie szlaków rowerowych i pieszych • Wysoki poziom świadomości ekologicznej • Lokalizacja na terenie gminy obszaru Natura 2000, • Lokalizacja na terenie gminy obszarów chronionego krajobrazu, • Strefa uzdrowiskowa • Urozmaicony krajobraz	• Mała baza ofert turystycznych i rekreacyjnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Warunki krajobrazowe sprzyjające rozwojowi turystyki • Zabiegi pielęgnacyjne w lasach • Akcje informacyjne	• Wypalanie traw, • Obniżenie poziomu wód gruntowych

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

Zagrożenia zasobów przyrodniczych wynikające z czynników biotycznych jest niewielkie. Wpływ na zdrowotność lasu mają opady, szczególnie w okresie wegetacyjnym – jako czynnik stymulujący wzrost i rozwój drzewostanów oraz szkodliwe działanie grzybów, owadów i ssaków. Okresy suche powodują obumieranie drzewostanów. Innym czynnikiem jest silny wiatr i pożary. Negatywnie na stan flory i fauny wpływają procesy

przestrzennych zmian krajobrazu, szczególnie fragmentacja siedlisk. Prowadzi ona do zmniejszenia bioróżnorodności oraz przyspieszenia lokalnego zanikania roślin i zwierząt.

Także działania modernizacyjne związane z budynkami mogą stanowić zagrożenie dla fauny. Planowane termomodernizacje muszą być prowadzone z uwzględnieniem potencjalnie występujących na terenie obiektów chronionych gatunków ptaków o nietoperzy. Główna Dyrekcja Ochrony Środowiska podaje, iż przed rozpoczęciem prac remontowych zarządca powinien wykonać ekspertyzę przyrodniczą stwierdzającą obecność lub brak chronionych gatunków ptaków i nietoperzy w danym obiekcie. W przypadku zadań budowy urządzeń melioracyjnych oraz konserwacji modernizacji i odbudowy urządzeń wodnych, rowów i przepustów konieczne jest rozpoznanie zasobów biotycznych przed przystąpieniem do prac, ponieważ niewłaściwie przeprowadzane mogą zagrozić gatunkom chronionym lub cennym siedliskom.

Ważne, aby wszystkie te działania prowadzone były w sposób minimalizujący te procesy. Ważne jest planowanie przestrzenne, rozwój obszarów biologicznie czynnych, łączące racje gospodarcze, potrzeby i możliwości z kwestiami ekologicznymi i możliwościami środowiska. Projekty inwestycyjne i działania powinny być połączone z planowaniem sieci ekologicznych, tak by spełniały potrzebę utrzymania łączności siedlisk.

5.10. Zagrożenia poważnymi awariami

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2020 poz.1219) mówiąc o „poważnej awarii – rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niezabezpieczonych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. „Poważna awaria przemysłowa – określa poważną awarię w zakładzie”.

Odnoszą się one do takich zdarzeń jak:

1. Pożary na dużych obszarach, pożary długo trwające, a także pożary towarzyszące awariom z udziałem materiałów niebezpiecznych, które powodują zniszczenie lub zanieczyszczenie środowiska;
2. Awarie i katastrofy w zakładach przemysłowych, transporcie, rozładunku i przeładunku materiałów niebezpiecznych i innych substancji, powodujących zanieczyszczenie środowiska

Podstawowe zasady zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym, podmioty, których dotyczą wprowadzone przepisy, oraz ich obowiązki i zadania, a także główne procedury i dokumenty są określone w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska.

W przypadku awarii organy administracji mają obowiązek zabezpieczyć środowisko przed skutkami awarii. Główne obowiązki administracyjne obciążają władze wojewódzkie i Straż Pożarną, działania bezpośrednie z pewnością prowadzących działalność, powodującą awarie, w ustawie określonych jako „prowadzący zakład o zwiększonym lub dużym ryzyku”.

Na terenie powiatu nie występują zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii ani zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii, zgodnie z kryteriami ilościowo-jakościowymi określonymi w rozporządzeniu Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 138). W przypadku wystąpienia awarii gmina oraz inne organy administracji mają obowiązek zabezpieczenia środowiska przed skutkami awarii.).

Innym typem zagrożeń na terenie powiatu są zagrożenia pochodzące z komunikacji. Największe zagrożenia występują na drogach krajowych i wojewódzkich, na których odbywa się transport w ruchu tranzytowym. W wyniku dużego i stale rosnącego natężenia przewozów materiałów, stanu technicznego dróg oraz niejednokrotnie fatalnego stanu technicznego taboru ciężarowego rośnie ryzyko zagrożenia. Drogi krajowe, wojewódzkie oraz stacje paliw można uznać za miejsca wypadków drogowych i zagrożeń produktami ropopochodnymi dla gleb i wód. W efekcie dużego i stale rosnącego natężenia przewozów materiałów, stanu technicznego dróg oraz niejednokrotnie fatalnego stanu technicznego taboru ciężarowego rośnie ryzyko zagrożenia. Zagrożenie pożarowe stanowią zbiorniki paliw płynnych znajdujące się na stacjach paliw zlokalizowanych na terenie powiatu. Jeśli wystąpi pożar i wybuch zbiorników niezbędna będzie ewakuacja

zamieszkałej w pobliżu ludności oraz następują utrudnienia komunikacyjne. Takie ryzyko określa się jako prawdopodobne.

Działania ratownicze prowadzone na terenie powiatu realizują jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz Ochotniczych Straży Pożarnych. Zadania koordynacji m.in. prac związanych z poważnymi awariami i ewentualnie powstałymi zagrożeniami regulują stosowne procedury na szczeblu powiatowym, w powiązaniu z działaniem służb ratowniczych (strażą pożarną, policją, pogotowiem ratunkowym, pogotowiem energetycznym, pogotowiem gazowym, pogotowiem wodociągowo-kanalizacyjnym). Powinny być one zawarte w Powiatowym Planie Reagowania Kryzysowego.

Tabela 25. Analiza SWOT - zagrożenia poważnymi awariami

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Brak występujących ośrodków przemysłowych mogące stwarzać ryzyko wystąpienia awarii przemysłowej. • Regularne doposażanie jednostek ochrony przeciwpożarowej	• Duże natężenie ruchu samochodowego na drodze wojewódzkiej zwiększające zagrożenie wystąpienia zdarzeń komunikacyjnych
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Niski stopień zagrożenia poważną awarią	• Zagrożenie suszą • Możliwość wystąpienia wypadku podczas transportu substancji niebezpiecznych przez teren gminy

Źródło: Dane z Urzędu Gminy

6. Cele programu ochrony środowiska, zadania i ich finansowanie

Dla obszarów wymagających interwencji wyznaczono cele, kierunki i zadania, które służyć mają poprawie stanu środowiska, co przedstawiono w poniższej tabeli. Oprócz tego wyznaczono zadania, które mają służyć ochronie i zachowaniu obecnego stanu pozostałych komponentów środowiska. Do każdego zadania przypisano podmiot odpowiedzialny za wykonywane zadania oraz przypisano ryzyka, jakie wiążą się z realizacją danego zadania. Wymagane jest, aby zadania podejmowane na szczeblu samorządowym przyczyniły się do osiągnięcia krajowych celów zapisanych w dokumentach strategicznych i programowych.

Tabela 26. Cele, kierunki i interwencje oraz zadania

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Poprawa jakości powietrza i obniżenie poziomu substancji szkodliwych w powietrzu, adaptacja do zmian klimatu	Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
2.				Modernizacja systemów grzewczych w budynkach mieszkalnych	Gmina, Właściciele budynków	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
3.				Edukacja i zwiększenie świadomości w zakresie zmian klimatu i sposobów minimalizowania ich skutków	Gmina, szkoły, przedszkola,	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych
4.			Zrównoważony rozwój energetyczny gminy	Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina, Zarządcy dróg	Brak środków finansowych
5.				Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w budynkach stanowiących własność gminy	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
6			Ograniczenie emisji ze środków transportu	Modernizacja dróg	Gmina, Zarządcy dróg	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
7.				Rozbudowa ścieżek rowerowych	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
8.	Zagrożenia hałasem	Minimalizacja zagrożenia mieszkańców spowodowanego ponadnormatywnym hałasem	Zmniejszenie obszarów narażonych na źródła hałasu	Uwzględnianie standardów akustycznych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy	Gmina	brak środków finansowych, przedłużające się procedury opracowywania MPZP, brak aktualnych studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
9.			Ograniczenie zagrożenia hałasem z komunikacji drogowej	Realizacja oraz utrzymanie istniejących pasów zieleni wzdłuż szlaków komunikacyjnych	Gmina, Zarządcy dróg	Brak środków finansowych
10.				Prowadzenie edukacji ekologicznej i propagowanie jazdy rowerem, proekologicznego korzystania z samochodów np.. Ecodriving	Gmina	Brak środków finansowych
11.	Pola elektromagnetyczne	Ochrona przed ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym	Ograniczenie wpływu promieniowania elektromagnetycznego na zdrowie ludzi i środowisko	Prowadzenie ewidencji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	Brak środków finansowych
12.				Uwzględnienie ochrony przed polami elektromagnetycznymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego	Gmina	brak środków finansowych, przedłużające się procedury opracowywania MPZP, brak aktualnych studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
13.	Gospodarowanie wodami	Poprawa jakości wód oraz ochrona ich zasobów i jakości	Ochrona zasobów oraz wzrost jakości wód powierzchniowych i podziemnych	Prowadzenie monitoringu stanu i jakości wód	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Brak środków finansowych
14.				Wdrażanie małej retencji	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Nadleśnictwa, Właściciele gruntów	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
15.				Rozwój sieci melioracji wodnych	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Nadleśnictwa, Właściciele gruntów	Brak środków finansowych
16.				Ograniczanie odpływu do wód zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych i obszarowych	Właściciele gruntów, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, , Gmina	Brak środków finansowych
17.		Kształtowanie postawy proekologicznej mieszkańców	Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa	Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarowania wodami	Gmina, szkoły, przedszkola,	Brak środków finansowych
18.	Gospodarka wodno-ściekowa	Zapewnienie dla społeczeństwa i gospodarki dostępu do czystej wody	Ograniczenie strat wody związane z przesyłem	Budowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
19.				Edukacja ekologiczna dotycząca racjonalnego gospodarowania wodą		Brak środków finansowych
20.			Poprawa jakości wody przeznaczonej do spożycia	Monitoring jakości wody przeznaczonej do spożycia	Zakład Budżetowy Związku Gmin „EKOWOD”	Brak środków finansowych
21.		Ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych	Zmniejszenie skutków niewłaściwego odprowadzania ścieków	Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
22.				Kontrola częstotliwości i sposobu pozbywa się nieczystości płynnych przez właścicieli nieruchomości oraz kontrola funkcjonowania oczyszczalni przydomowych	Gmina	Brak środków finansowych

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
23.	Gleby	Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb	Wzrost świadomości ekologicznej w zakresie ochrony wartości biologicznych gleb	Promowanie rolnictwa ekologicznego i rolnictwa zintegrowanego	Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Brak środków finansowych
24.				Przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej w zakresie gleb rolniczo użytkowanych	Właściciele gruntów	Brak środków finansowych
25.		Ochrona i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi	Ograniczenie obszarów zdegradowanych rolniczo	Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb, w tym erozji gleb.	Właściciele gruntów, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodek Doradztwa Rolniczego	Brak środków finansowych
26.				Ochrona gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze	Właściciele gruntów	Brak środków finansowych
27.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Minimalizacja ilości odpadów	Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych	Realizacja Programu usuwania azbestu	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
28.			Zapobieganie zanieczyszczeniu powierzchni ziemi	Likwidacja dzikich składowisk odpadów	Gmina, Nadleśnictwo, mieszkańcy	Brak środków finansowych
29.		Realizacja polityki edukacyjnej z zakresu właściwej gospodarki odpadami	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie odpowiedniego postępowania z odpadami komunalnymi	Gmina szkoły, przedszkola,	Brak środków finansowych
30.				Kampanie społeczne w zakresie zrównoważonej konsumpcji kierowane do producentów, sprzedawców i konsumentów	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
31.	Zasoby przyrodnicze	Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo	Aktualizacja dokumentów planistycznych gminy, z uwzględnieniem lokalizacji krajobrazów priorytetowych i zasad ich zagospodarowania	Gmina	Brak środków finansowych
32.				Powiększenie i utrzymanie powierzchni gruntów zadrzewionych i zakrzewionych	Gmina	Brak środków finansowych
33.				Opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej gminy	Gmina	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych

Lp.	Obszar interwencji	Cel	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
A	B	C	D	E	F	G
34.		Wzrost świadomości ekologicznej	Edukacja ekologiczna	Promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych	Gmina	Brak środków finansowych
35.				Edukacja ekologiczna na temat konieczności ochrony komponentów środowiska	Gmina, szkoły, przedszkola,	Brak środków finansowych
36.	Zagrożenie poważnymi awariami	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz zagrożeń naturalnych	Ograniczenie skutków wystąpienia suszy	Zapobieganie zjawiskom suszy i pomoc w przypadku jej skutków	Gmina, Ośrodek Doradztwa Rolniczego,	brak środków finansowych, brak programów dotacyjnych, skomplikowane procedury dotacyjne
37.			Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców	Doposażenie Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnej	Gmina	Brak środków finansowych

Wyznaczone obszary interwencji, cele ekologiczne, a w ich ramach zadania stanowią podstawę dla realizacji konkretnych działań, inwestycji oraz przedsięwzięć. Poniżej znajduje się zestawienie zadań własnych jak i zadań koordynowanych przez organy zewnętrzne. Proces zarządzania środowiskiem w postaci planowania konkretnych inwestycji spoczywa między innymi na władzach samorządowych. Koszty wskazane dla każdego zadania są jedynie szacunkowe, ze względu na brak potwierdzonych danych dotyczących jakichkolwiek planów związanych z realizacją wskazanych zadań. Koszty zostały zasięgnięte z przytoczonych w Programie dokumentów strategicznych każdego szczebla.

Tabela 27. Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji [zł]	Termin realizacji	Źródło finansowania
A	B	C	D	E	F	G
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Gmina	1 000 000,00	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym UE
2.		Modernizacja systemów grzewczych w budynkach mieszkalnych	Gmina, Właściciele budynków	1 000 000,00	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym UE
3.		Edukacja i zwiększenie świadomości w zakresie zmian klimatu i sposobów minimalizowania ich skutków	Gmina, szkoły, przedszkola,	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym UE
4.		Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina, Zarządcy dróg	150 000,00 zł	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
5.		Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w budynkach stanowiących własność gminy	Gmina	500 000,00	Do 2028 roku	środki własne właścicieli działek, inwestora zewnętrznego, w tym środki UE
6.		Modernizacja dróg	Gmina, Zarządcy dróg	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
7.		Rozbudowa ścieżek rowerowych	Gmina	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
8.	Zagrożenia hałasem	Uwzględnianie standardów akustycznych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy	Gmina	Koszty w ramach opracowywania MPZP	Do 2028 roku	środki własne gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji [zł]	Termin realizacji	Źródło finansowania
A	B	C	D	E	F	G
9.		Realizacja oraz utrzymanie istniejących pasów zieleni wzdłuż szlaków komunikacyjnych	Gmina, Zarządcy dróg	50 000,00	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
10.		Prowadzenie edukacji ekologicznej i propagowanie jazdy rowerem, proekologicznego korzystania z samochodów np.. Ecodriving	Gmina	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
11.	Pola elektromagnetyczne	Prowadzenie ewidencji źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska	Koszty w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	Do 2028 roku	środki własne WIOŚ
12.		Uwzględnienie ochrony przed polami elektromagnetycznymi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego	Gmina	Koszty w ramach opracowywania MPZP	Do 2028 roku	środki własne gminy
13.	Gospodarowanie wodami	Prowadzenie monitoringu stanu i jakości wód	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Koszty w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	Do 2028 roku	środki własne GIOŚ
14.		Wdrażanie małej retencji	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Nadleśnictwa, Właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne, środki zewnętrzne w tym środki UE
15.		Rozwój sieci melioracji wodnych	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Nadleśnictwa, Właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne, środki zewnętrzne w tym środki UE
16.		Ograniczanie odpływu do wód zanieczyszczeń ze źródeł rozproszonych i obszarowych	Właściciele gruntów, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, , Gmina	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne
17.		Edukacja ekologiczna w zakresie gospodarowania wodami	Gmina, szkoły, przedszkola,	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne, środki zewnętrzne w tym środki UE
18.	Gospodarka wodno-ściekowa	Budowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz stacji uzdatniania wody	Gmina	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne, środki zewnętrzne w tym środki UE

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji [zł]	Termin realizacji	Źródło finansowania
A	B	C	D	E	F	G
19.		Edukacja ekologiczna dotycząca racjonalnego gospodarowania wodą		Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne, środki zewnętrzne w tym środki UE
20.		Monitoring jakości wody przeznaczonej do spożycia	Gmina	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne
21.		Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej	Gmina	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne, środki zewnętrzne w tym środki UE
22.		Kontrola częstotliwości i sposobu pozbywania się nieczystości płynnych przez właścicieli nieruchomości oraz kontrola funkcjonowania oczyszczalni przydomowych	Gmina	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne gminy
23.	Gleby	Promowanie rolnictwa ekologicznego i rolnictwa zintegrowanego	Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne
24.		Przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej w zakresie gleb rolniczo użytkowanych	Właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne
25.		Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb, w tym erozji gleb.	Właściciele gruntów, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodek Doradztwa Rolniczego	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki zewnętrzne w tym środki UE
26.		Ochrona gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze	Właściciele gruntów	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne
27.	Gospodarka odpadami i zapobieganie	Realizacja Programu usuwania azbestu	Gmina wytwórcy odpadów zawierających azbest	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
28.		Likwidacja dzikich składowisk odpadów	Gmina, Nadleśnictwo, mieszkańcy	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne

Lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację (+jednostki włączone)	Szacunkowe koszty realizacji [zł]	Termin realizacji	Źródło finansowania
A	B	C	D	E	F	G
29.	powstawaniu odpadów	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie odpowiedniego postępowania z odpadami komunalnymi	Gmina szkoły, przedszkola,	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
30.		Kampanie społeczne w zakresie zrównoważonej konsumpcji kierowane do producentów, sprzedawców i konsumentów	Gmina	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
31.	Zasoby przyrodnicze	Aktualizacja dokumentów planistycznych gminy, z uwzględnieniem lokalizacji krajobrazów priorytetowych i zasad ich zagospodarowania	Gmina	Koszty w ramach opracowywania dokumentów	Do 2028 roku	środki własne gminy
32.		Powiększenie i utrzymanie powierzchni gruntów zadrzewionych i zakrzewionych	Gmina, właściciele gruntów	50 000,00	Do 2028 roku	środki własne gminy
33.		Opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej gminy	Gmina	150 000,00	Do 2022 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
34.		Promocja walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych	Gmina	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
35.		Edukacja ekologiczna na temat konieczności ochrony komponentów środowiska	Gmina, szkoły, przedszkola,	Ok. 2 000,00 zł rocznie	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
36.	Zagrożenie poważnymi awariami	Zapobieganie zjawiskom suszy i pomoc w przypadku jej skutków	Gmina, Ośrodek Doradztwa Rolniczego,	Brak szczegółowych danych kosztowych	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE
37.		Doposażenie Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnej	Gmina	50 000,00	Do 2028 roku	środki własne gminy, środki zewnętrzne w tym środki UE

7. System realizacji programu ochrony środowiska

System realizacji jest niezbędny w celu wypełnienia celów Programu Ochrony Środowiska. Ważna dla ochrony środowiska jest współpraca pomiędzy gminną, organami ochrony środowiska i przyrody, służbami ochrony środowiska, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Wzajemne relacje powinny opierać się na partnerstwie, które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Zarządzanie Programem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających.

Instrumenty prawne dotyczą wszystkich konkretnych rozwiązań ukierunkowanych na osiągnięcie celu ekologicznego, z których poszczególne jednostki mogą korzystać i jednocześnie mają one odniesienie prawne. Instrumenty te dają Gminom oraz instytucjom działającym w ochronie środowiska, możliwość nałożenia określonych obowiązków i postanowień na podmioty. Na instrumenty te składają się miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, akty prawa miejscowego oraz decyzje o charakterze prewencyjnym, finansowym i restrykcyjnych.

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli kontrola jakości stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno, jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiska. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych, jako obowiązujących, czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

Działania monitorujące stan środowiska, przeprowadzane w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, realizowane są między innymi przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Ważnym uzupełnieniem monitoringu środowiska są pomiary ilości zanieczyszczeń wprowadzanych do środowiska, np. wielkości emisji pyłów i gazów do atmosfery, ilości i składu ścieków odprowadzanych do wód, nagromadzenia i charakterystyki odpadów. Wyniki monitoringu pozwalają na dokonanie oceny wpływu działalności człowieka na poszczególne komponenty środowiska.

Do instrumentów finansowych zalicza się następujące opłaty, kary i możliwości finansowania:

- opłaty za korzystanie ze środowiska – za emisje zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, za składowanie odpadów, za powierzchnię, z której odprowadzane są ścieki,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska,
- pomoc publiczna na ochronę środowiska w postaci preferencyjnych pożyczek i kredytów, dotacji, odroczeń, rozłożenia na raty i umorzeń płatności wobec budżetu państwa i funduszy ekologicznych, zwolnień i ulg podatkowych.

Instrumenty społeczne odnoszą się do udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i uchwalaniu dokumentacji, które są ważnym elementem skutecznego zarządzania, opartego o zasady zrównoważonego rozwoju i uwzględnianie racji społecznych. Edukacja ekologiczna jest bardzo istotnym elementem instrumentów społecznych. Należy przez nią rozumieć różnorodne działania, zmierzające do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków. Podstawą jest tu rzetelne i ciągle przekazywanie wiedzy na temat ochrony środowiska oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem na drodze podejmowanych działań inwestycyjnych.

Do instrumentów strukturalnych należą wszelkie programy strategiczne np. strategie rozwoju, plany rozwoju lokalnego wraz z programami sektorowymi, a także program ochrony środowiska, i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego, infrastrukturalnego i ochrony środowiska. Nadrzędnym dokumentem powinna być **Strategia Rozwoju Gminy Lidzbark Warmiński na lata 2015-2025**. Dokument ten jest bazą dla opracowania programów sektorowych np. dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, przemysłu, ochrony zdrowia, turystyki i ochrony środowiska.

Podmiotami uczestniczącymi w realizacji Programu są:

- podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem,
- podmioty realizujące zadania programu,
- podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu,
- społeczność gminy, jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

W przypadku włączenia powyższego grona w proces realizacji programu zapewniona jest jego akceptacja i przyjmowanie odpowiedzialności zarówno za sukcesy jak i porażki. Dlatego tak ważne jest uspołecznianie procesu planowania wraz z podejmowaniem decyzji i przejrzystością procedur włączających szerokie grono partnerów na szczeblu zarówno lokalnym jak i krajowym a nawet międzynarodowym. Celem wspomnianego partnerstwa jest zapewnienie maksymalnej synergii między programami działającymi w regionie a także skupienie zasobów technicznych i finansowych.

Zarządzanie środowiskiem w Gminie dotyczy głównie działań własnych, w tym także działań jednostek organizacyjnych. Wójt realizuje zadania programu związane ze zwykłym korzystaniem ze środowiska przez mieszkańców, osoby fizyczne m.in. wycinaniem drzew i krzewów, utrzymanie czystości i porządku w gminach, zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie ścieków czy system selektywnej zbiórki odpadów.

W zakresie realizacji Programu, działania władz Gminy, polegać będą na koordynowaniu działań z zakresu ochrony środowiska prowadzonych na terenie gminy, stanowieniu prawa lokalnego w formie podejmowania uchwał i wydawania decyzji administracyjnych związanych z zapisami Programu, wykonywaniu zadań wyznaczonych w Programie oraz pełnienie funkcji kontrolnej, dla podejmowanych zadań związanych ze środowiskiem.

Monitoring realizacji Programu dostarcza informacje, dzięki którym ocenić można czy stan środowiska uległ poprawie czy pogorszeniu. Celem monitoringu jest zwiększenie efektywności polityki środowiskowej poprzez zbieranie, analizowanie i udostępnianie danych dotyczących jakości środowiska i zachodzących w nim zmian.

Aby właściwie nadzorować realizację Programu poniżej wskazano wskaźniki, dzięki którym łatwiej będzie przedstawić stopień wykonania założonych zadań. Analiza tych wskaźników będzie podstawą do korekty i weryfikacji przedsięwzięć w przyszłych aktualizacjach programu ochrony środowiska.

Tabela 28. Wskaźniki dla monitorowania celów obszarów interwencji

L.p.	Wskaźnik [jednostka miary]	Źródło informacji
OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA		
1	Liczba budynków poddanych termomodernizacji stanowiących własność Gminy[szt.]	Urząd Gminy
2	Liczba wymienionych źródeł ciepła w budynkach stanowiących własność Gminy [szt.]	Urząd Gminy
3	Ilość instalacji wytwarzających energię ciepłą ze źródeł odnawialnych	Urząd Gminy
ZAGROŻENIA HAŁASEM		
4	Długość nowowytbudowanych i zmodernizowanych powiatowych i gminnych dróg publicznych	Gminy, Zarządcy Dróg
5	Długość ścieżek rowerowych [km]	GUS, Gminy
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE		
6	Poziom pól elektromagnetycznych	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
GOSPODAROWANIE WODAMI		
7	Jakość wód powierzchniowych w całej JCWP	Główny Inspektor Ochrony Środowiska
8	Jakość wód podziemnych w całej JCWPd	Główny Inspektor Ochrony Środowiska
GOSPODARKA WODNO - ŚCIEKOWA		
9	a) Długość sieci kanalizacyjnej [km] b) Liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	Urząd Gminy, Główny Urząd Statystyczny
10	a) Długość sieci wodociągowej [km] b) Liczba przyłączy wodociagowych	Urząd Gminy, Główny Urząd Statystyczny
11	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej [%]	Główny Urząd Statystyczny
12	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do długości sieci wodociągowej	Główny Urząd Statystyczny
13	Zużycie wody na potrzeby przemysłu [dam3]	Główny Urząd Statystyczny
14	Zużycie wody na 1 mieszkańca [dam3]	Główny Urząd Statystyczny
ZASOBY GEOLOGICZNE		
15	Ilość wydobytych surowców kopalnych	PIG
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW		
16	Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia wybranych frakcji odpadów: papier, metale, tworzywa sztuczne i szkło [% wagowo]	Urząd Gminy
17	Ilość odpadów komunalnych wytworzonych [Mg]	Urząd Gminy
18	Ilość usuniętego azbestu i wyrobów zawierających azbest (Mg)	Urząd Gminy
19	Udział odpadów komunalnych zbieranych selektywnie w masie wszystkich zebranych odpadów komunalnych w skali kraju [%]	Urząd Gminy
20	Nakłady poniesione na unieszkodliwieniu odpadów azbestowych (zł/rok)	Urząd Gminy
ZASOBY PRZYRODNICZE		

21	Poziom lesistość [%]	Urząd Gminy, Główny Urząd Statystyczny
22	Powierzchnia gruntów zalesionych [ha w danym roku]	Urząd Gminy, Lasy Państwowe
23	Powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych [ha]	Urząd Gminy, Główny Urząd Statystyczny
24	Powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych ogółem [ha]	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

Zgodnie z ustawą z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska Wójt Gminy, jest zobowiązany do sporządzenia, co 2 lata raportu z wykonania Programu, który przedstawia Radzie Gminy, a następnie przekazuje do Zarządu Powiatu. Wykonanie tej analizy pozwoli na wyznaczenia w przyszłości, nowych celów proekologicznych i kierunków działań. W cyklach czteroletnich oceniany jest stopień realizacji celów ekologicznych. Ocena ta stanowi bazę dla ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji przez aktualizację POŚ.

Spis map

Mapa 1. Lokalizacja gminy Lidzbark Warmiński na tle województwa oraz powiatu	9
Mapa 2. Położenie Gminy w granicach mezoregionów	47

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie w latach 2015-2019	10
Tabela 2. Powierzchnia według warunków wykorzystania gruntów	10
Tabela 3. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie w latach 2017-2019	11
Tabela 4. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie w roku 2019	12
Tabela 5. Zjawiska pogodowe i klimatyczne powodujące szkody społeczne oraz w gospodarce	28
Tabela 6. Poziomy dopuszczalne, informowania, alarmowe substancji w powietrzu, dopuszczalna częstość ich przekraczania oraz termin osiągnięcia.	30
Tabela 7. Poziomy docelowe, alarmowe substancji w powietrzu, dopuszczalna częstość ich przekraczania oraz termin osiągnięcia poziomów dopuszczalnych	31
Tabela 8. Analiza SWOT - ochrona klimatu i jakości powietrza	32
Tabela 9. Analiza SWOT - klimat akustyczny	33
Tabela 10. Analiza SWOT - pole elektromagnetyczne	35
Tabela 11. Analiza SWOT - gospodarowanie wodami	36
Tabela 12. Stan i ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla poszczególnych JCWP	37
Tabela 13. Stan i ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla poszczególnych JCWP jeziornych	39
Tabela 14. Stan i ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych dla poszczególnych JCWPd	40
Tabela 15. Informacje ogólne o sieci wodociągowej na terenie Gminy	40
Tabela 16. Informacje ogólne o sieci oraz sieci kanalizacyjnej	41
Tabela 17. Analiza SWOT - gospodarka wodno-ściekowa	43
Tabela 18. Obszary górnicze na terenie Gminy Lidzbark Warmiński	45
Tabela 19. Złóża na terenie Gminy Lidzbark Warmiński	46
Tabela 20 . Analiza SWOT - zasoby geologiczne	47
Tabela 21. Analiza SWOT - gleby	48
Tabela 21. Bilans zebranych selektywnie odpadów komunalnych na terenie Gminy w 2019 r.	50
Tabela 22. Analiza SWOT - gospodarka odpadami i zapobieganiu powstawaniu odpadów	51
Tabela 23 Analiza SWOT - zasoby przyrodnicze	52
Tabela 24. Analiza SWOT - zagrożenia poważnymi awariami	55
Tabela 26. Cele, kierunki i interwencje oraz zadania	56
Tabela 27. Harmonogram realizacji zadań wraz z ich finansowaniem	61
Tabela 28. Wskaźniki dla monitorowania celów obszarów interwencji	67